

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 102004/B/2022/36122176491621892

VÝZNAM CESTOVNÉHO RUCHU
VO VYBRANEJ LOKALITE

Bakalárska práca

2022

Terézia Kollárová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

VÝZNAM CESTOVNÉHO RUCHU
VO VYBRANEJ LOKALITE

Bakalárska práca

Študijný program: podnikanie v cestovnom ruchu a službách

Študijný odbor: ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: katedra služieb a cestovného ruchu

Vedúci záverečnej práce: Ing. Lenka Zemanová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som predkladanú bakalársku prácu spracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru v zozname použitej literatúry.

Dátum:

.....

Terézia Kollárová

Pod'akovanie

Touto cestou chcem pod'akovať vedúcej mojej bakalárskej práce Ing. Lenke Zemanovej za pomoc, odborné rady a usmernenia pri písaní práce. Zároveň patrí moja vďaka Ing. Tatiane Nevolnej, výkonnej riaditeľke Oblastnej organizácie cestovného ruchu Rezort Piešťany, za poskytnutý rozhovor a informácie potrebné pre vypracovanie bakalárskej práce.

ABSTRAKT

KOLLÁROVÁ, Terézia: *Význam cestovného ruchu vo vybranej lokalite*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra služieb a cestovného ruchu. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Lenka Zemanová. – Bratislava: OF EU, 2022, 60 s.

Záverečná práca je vypracovaná na tému významu cestovného ruchu vo vybranej lokalite. Cieľom záverečnej práce je analyzovať význam cestovného ruchu v kúpeľnom meste Piešťany a jeho vplyv na rozvoj mesta. Práca je rozdelená do troch kapitol. Obsahuje 3 schémy, 8 grafov, 8 tabuliek a 1 obrázok. Prvá kapitola je venovaná súčasnej problematike doma a v zahraničí. Definuje základné pojmy ako cestovný ruch a regionálny rozvoj, predpoklady rozvoja cestovného ruchu alebo význam cestovného ruchu pre danú oblasť. V druhej kapitole sme určili hlavný cieľ a parciálne ciele záverečnej práce. Obsahom druhej kapitoly je aj metodika práce a metódy skúmania, ktoré sme v práci použili. Tretia kapitola zobrazuje výsledky praktickej časti a diskusiu. Výsledkom riešenia danej problematiky je určenie predpokladov rozvoja cestovného ruchu v Piešťanoch, preskúmanie organizačného zabezpečenia cestovného ruchu a analýza vybraných ukazovateľov výkonnosti cestovného ruchu v meste. V závere práce je vytvorená SWOT analýza, na základe ktorej sme navrhli odporúčania pre zlepšenie odvetvia cestovného ruchu v Piešťanoch.

Kľúčové slová: cestovný ruch, význam cestovného ruchu, ukazovatele výkonnosti cestovného ruchu, kúpele Piešťany

ABSTRACT

KOLLÁROVÁ, Terézia: *Importance of Tourism in Selected Location*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce; Department of Services and Tourism. – Supervisor of final thesis: Ing. Lenka Zemanová. – Bratislava: OF EU, 2022, 60 p.

The bachelor thesis is focused on the topic of the importance of tourism in the selected locality. The aim of the thesis is to analyze the importance of tourism in spa town of Piešťany and its impact on the development of the town. The thesis is divided into three chapters. It contains 3 diagrams, 8 graphs, 8 tables and 1 picture. The first chapter is devoted to current issues in Slovakia and abroad. It defines basic concepts such as tourism and regional development, assumptions of tourism development or the importance of tourism for a given area. In the second chapter we identified the main goal and partial goals of the thesis. The content of the second chapter also includes the methodology of research and scientific methods used in the thesis. The third chapter shows the results of the practical part and the discussion. The result of the solution is the determination of the assumptions of tourism development in Piešťany, the review of the organizational provision of tourism and the analysis of selected indicators of tourism performance in the town. At the end of the thesis is created the SWOT analysis, based on which we proposed recommendations for improvement of tourism in Piešťany.

Key words: tourism, impact of tourism, tourism performance indicators, spa Piešťany

OBSAH

Úvod	9
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	10
1.1 Cestovný ruch a jeho definície	10
1.2 Cestovný ruch a regionálny rozvoj z územného hľadiska	12
1.3 Predpoklady rozvoja cestovného ruchu	15
1.4 Význam cestovného ruchu	17
1.4.1 Ekonomický aspekt	17
1.4.2 Sociálny aspekt	20
1.4.3 Environmentálny aspekt	20
1.5 Ekonomický aspekt regionálneho cestovného ruchu	21
1.5.1 Meranie stupňa rozvoja regionálneho cestovného ruchu	22
1.6 Destinačný manažment a jeho organizácie	23
1.7 Ekonomický aspekt cestovného ruchu na Slovensku	26
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	27
2.1 Cieľ práce	27
2.2 Metodika práce a metódy skúmania	27
3 Výsledky práce a diskusia	29
3.1 Charakteristika mesta Piešťany	29
3.2 Predpoklady rozvoja cestovného ruchu v meste Piešťany	29
3.3 Manažment cestovného ruchu v meste Piešťany	35
3.3.1 Marketing cestovného ruchu v meste Piešťany	37
3.4 Ukazovatele výkonnosti cestovného ruchu v meste Piešťany	39
3.4.1 Návštevnosť mesta Piešťany	39
3.4.2 Zamestnanosť v kúpeľnom cestovnom ruchu	41
3.4.3 Príjmy plynúce z miestnej dane za ubytovanie	42
3.5 Meranie stupňa rozvoja cestovného ruchu v regióne Piešťany	46
3.6 SWOT analýza cestovného ruchu v meste Piešťany	48
3.7 Návrhy a odporúčania	49
Záver	52
Zoznam použitej literatúry	54

Úvod

V uponáhľanej dobe súčasnosti je cestovný ruch svojou aktívnou či pasívnou formou oddychu značne vyhľadávanou aktivitou. Slovensko, aj napriek svojej malej rozlohe, disponuje významným prírodným a kultúrno-historickým potenciálom. Tento primárny potenciál tvorí základ pre rozvoj cestovného ruchu a účasť na tvorbe jeho ponuky a dopytu. Hospodárske odvetvie cestovného ruchu následne svojimi vplyvmi priaznivo pôsobí na ekonomiku štátu prostredníctvom vyrovnávania regionálnych disparít, generovania nových pracovných miest, prispievania k tvorbe HDP či vyrovnávania salda platobnej bilancie.

Nezastupiteľnú úlohu v kontexte cestovného ruchu Slovenska tvorí lokálny cestovný ruch v najvýznamnejšom kúpeľnom meste krajiny. Mesto Piešťany sme si pre spracovanie predkladanej práce vybrali z dôvodu osobitného vzťahu k mestu a príjemným spomienkam na pracovnú skúsenosť v jednom z miestnych kúpeľných hotelov. Mesto disponuje nielen bohatou kúpeľnou históriou, ale i pestrým kultúrnym programom či športovou a rekreačnou vybavenosťou. Pri zveľaďovaní kúpeľníctva by však Piešťany nemali zabúdať na podporu iných foriem turizmu, ktoré tu vďaka priaznivým podmienkam možno rozvíjať. Rozširovaním ponúkaných služieb bude mesto pripravené stať sa modernou destináciou cestovného ruchu, ktorá dokáže efektívne využiť lokálny potenciál.

V teoretickej časti práce definujeme cestovný ruch, región a regionálny rozvoj. Ďalej určíme základné predpoklady rozvoja cestovného ruchu. Súčasťou kapitoly je aj interpretácia významu cestovného ruchu v rámci ekonomického, sociálneho a environmentálneho aspektu. Bližšie špecifikujeme ekonomický aspekt cestovného ruchu a jeho vplyv na dané územie. Následne vysvetlíme úlohu destinačného manažmentu v destinácii. V závere kapitoly poukážeme na ekonomický aspekt cestovného ruchu na Slovensku. Výsledky práce znázorňuje praktická časť v súlade s dosiahnutím hlavného cieľa práce. V tejto kapitole spracúvame predpoklady rozvoja cestovného ruchu vo vybranej lokalite. Následne predstavíme manažment a marketing destinácie Piešťany. Pozornosť venujeme vybraným ukazovateľom výkonnosti cestovného ruchu, akými sú návštevnosť mesta, zamestnanosť v kúpeľnom cestovnom ruchu a príjmy plynúce z miestnej dane za ubytovanie. Vplyv odvetvia na danú lokalitu znázorníme i výpočtom koeficientov pre meranie stupňa rozvoja regionálneho cestovného ruchu. Na záver vytvoríme SWOT analýzu existencie cestovného ruchu v meste Piešťany, na základe ktorej navrhujeme odporúčania pre budúci rozvoj miestneho turizmu.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Pojem cestovný ruch (ďalej len CR) v sebe zahŕňa široké spektrum myšlienkových asociácií vo vzťahu k pochopeniu tohto javu. Už prvá myšlienka naznačuje, že cestovný ruch vytvára predpoklady a podmienky pre individuálne alebo organizované cestovanie v rámci určitej destinácie. Účastník má možnosť využívať široké spektrum služieb, ktoré sú vnímané ako nástroj uspokojovania potrieb. Účasť obyvateľov na aktivitách cestovného ruchu je podmienená hlavnými socioekonomickými faktormi, a to fondom voľného času (sociálne možnosti účastníka CR) a kúpnyim fondom (ekonomické možnosti účastníka CR). Významnou zložkou účasti je prienik fondu voľného času a kúpneho fondu. Ideálny stav nastáva, ak sú tieto dve základné podmienky cestovného ruchu v relatívnej rovnováhe. To, že cestovný ruch využíva a aplikuje poznatky mnohých vedných disciplín, je určené jeho interdisciplinárnym javom. Z ekonomického hľadiska hovoríme o prierezovom charaktere cestovného ruchu. Uvedená vlastnosť sa vyznačuje vzájomnou previazanosťou cestovného ruchu s viacerými odvetviami a činnosťami (Novacká a kol., 2014).

Interdisciplinárny jav definuje cestovný ruch ako objekt skúmania pre viaceré vedné disciplíny, napríklad ekonómiu, sociológiu, geografiu, psychológiu, ale aj medicínu či balneológiu. Výdobytok určitej vednej disciplíny priamo pôsobí a ovplyvňuje iné vedné disciplíny. Cestovný ruch sa do podoby, v akej ho poznáme v súčasnosti, rozvinul až v 20. storočí. Dlhodobé procesy poznávania Zeme predchádzali vzniku novodobého cestovného ruchu. V období svojho rozmachu, čiže v 20. storočí, cestovný ruch predstavoval časť životného štýlu obyvateľov predovšetkým hospodársky rozvinutých štátov (Gúčik, 2020).

1.1 Cestovný ruch a jeho definície

Odvetvie cestovného ruchu skúma viacero zahraničných a domácich odborníkov v akademickej obci. V rozličných autorských definíciách sú zdôrazňované rôzne stránky tohto javu, mnohokrát z hľadiska problematiky, ktorú jednotliví autori skúmali.

Definícia Svetovej organizácie cestovného ruchu (UNWTO, 2013) rozvíja pôvodné vymedzenie cestovného ruchu nasledovne: „*Cestovný ruch je sociálny, kultúrny a hospodársky fenomén, ktorý zahŕňa cestovanie a pobyt osôb v krajinách alebo miestach mimo ich obvyklého prostredia kvôli osobnému alebo profesionálnemu účelu. Títo ľudia sa*

nazývajú návštevníci, ktorí prichádzajú za turistickými aktivitami, a niektorí počas týchto ciest vynakladajú výdavky spojené s cestovným ruchom.“

Buhalis (2022) vysvetľuje cestovný ruch ako *„činnosť, ktorá poskytuje jednotlivcom príležitosť cestovať, rozširovať si obzory, spoznávať rôzne kultúry, náboženstvá, tradície, ľudstvo či prírodu“*.

Podľa F. W. Ogilvie (1993) možno cestovný ruch vysvetliť ako *„ekonomický jav, ktorý je prepojený so spotrebou hmotných a nehmotných statkov, hrađených z financií nadobudnutých v rámci miesta trvalého bydliska“*. Táto definícia nadobúda ekonomický charakter, ktorým sa cestovný ruch považuje za súčasť spotreby obyvateľstva. Cestovný ruch je často chápaný ako priemysel, vďaka ktorému ľudia využívajú služby spojené s turistikou a cestovaním. Tieto služby môžeme rozdeliť do jednotlivých sektorov, ako napríklad sektor ubytovacích služieb, stravovacích služieb, dopravy a atrakcií. Ďalej tieto sektory možno charakterizovať ako hlavné sektory priemyslu cestovného ruchu. V súčasnosti je cestovný ruch jeden z najrýchlejšie rastúcich priemyslov sveta.

Zelenka a Pásková (2012) definujú cestovný ruch ako *„komplexný spoločenský jav, zahrňujúci aktivity osôb cestujúcich mimo ich obvyklého prostredia alebo bývajúcich v týchto miestach nie dlhšie ako jeden rok za účelom zábavy, rekreácie, vzdelávania, pracovne či za iným účelom. Ďalej sú to aktivity subjektov poskytujúcich služby a produkty týmto cestujúcim osobám, teda prevádzkovanie zariadení so službami pre cestujúcich, aktivity spojené s využívaním, rozvojom a ochranou zdrojov pre cestovný ruch, súhrn politických a verejne administratívnych aktivít a tiež reakcie miestnej komunity a ekosystémov na uvedené aktivity“*. Toto chápanie cestovného ruchu je veľmi komplexné a v svojom kontexte zahŕňa nielen aktivity na strane dopytu, čiže účastníkov cestovného ruchu, ale taktiež aktivity poskytovateľov na strane ponuky, ktoré tvoria rovnako významnú súčasť fungovania cestovného ruchu v danej krajine.

Podľa Novackej a kol. (2014) je cestovný ruch *„súbor aktivít v určitom prostredí, ktoré uspokojujú potreby ľudí súvisiace s cestovaním mimo ich trvalého bydliska, bez rozdielu, či dôvodom tohto cestovania je oddych alebo nepravidelná povinnosť (služobná cesta)“*. Súbor aktivít v tejto definícii predstavujú rôzne služby a tovary, ktoré sú poskytované účastníkovi cestovného ruchu. Prostredie, ako prvok tejto definície, je určité prírodné, mestské či vidiecke prostredie. Definícia tiež určuje spojenie uspokojovanie potrieb, ktoré sú uspokojované relaxom, športom, kultúrou alebo inými zážitkami.

Na základe uvedených definícií môžeme zhodnotiť, že cestovný ruch je predmetom skúmania mnohých autorov. Zahraničných i domácich definícií, ktoré skúmajú túto širokospektrálnu problematiku z viacerých uhlov pohľadu, je vo vedeckej literatúre množstvo. Z nášho hľadiska zachytávajú uvedené definície hlavný účel cestovného ruchu, ktorým je zmena prirodzeného prostredia za účelom určitého druhu rekreácie, ktorý pre jednotlivcov predstavuje efektívne využitie ich voľného času.

1.2 Cestovný ruch a regionálny rozvoj z územného hľadiska

Klasifikácia štatistických územných jednotiek

Zákon NR SR č. 539/2008 Z. z. definuje *región* ako „územný celok vymedzený podľa klasifikácie štatistických územných jednotiek“. Štatistický úrad Slovenskej republiky vo vyhláske č. 438/2004 Z. z. „*upravuje klasifikáciu štatistických územných jednotiek pre potreby regionálnej štatistiky, na poskytovanie porovnateľných údajov regionálnej štatistiky v rámci Európskeho štatistického systému a na analytické účely*“. Nasledujúca tabuľka č. 1 zobrazuje územnú systemizáciu v zmysle opatrenia ŠÚ SR:

Tabuľka č. 1: Klasifikáciu štatistických územných jednotiek SR

<i>Územná jednotka</i>	<i>Územný celok</i>	<i>Počet</i>
NUTS I	Slovensko	1
NUTS II	Bratislavský kraj	4
	Západné Slovensko	
	Stredné Slovensko	
	Východné Slovensko	
NUTS III	Kraje	8
NUTS IV	Okresy	79
NUTS V	Obce	2883

Zdroj: vlastné spracovanie podľa vyhlášky ŠÚ SR č. 438/2004 Z. z

Systém NUTS (Nomenclature des unités territoriales statistiques) tvorí hierarchické triedenie piatich stupňov, z čoho na regionálnej úrovni sú vymedzené tri úrovne (NUTS I až NUTS III) a na lokálnej úrovni dve (NUTS IV a NUTS V). Vymedzenie územných jednotiek v systéme NUTS uprednostňuje „umelé“ inštitucionálne členenie. Funkcia tohto členenia je dôležitá pre potreby prerozdelenia štrukturálnych fondov, ktoré predstavujú

základný finančný nástroj regionálnej politiky v EÚ. Na úrovni NUTS II sa územné jednotky spájajú do tzv. normatívnych regiónov. Tie sú primárne vymedzené počtom obyvateľov. Druhotným faktorom je zohľadnenie socio-ekonomických, politických, historických a iných činiteľov. Nižšia úroveň ďalej vymedzuje územné jednotky vzhľadom na funkčné regióny. Tieto regióny sú často zhodné so samosprávnymi celkami (Sloboda, 2006).

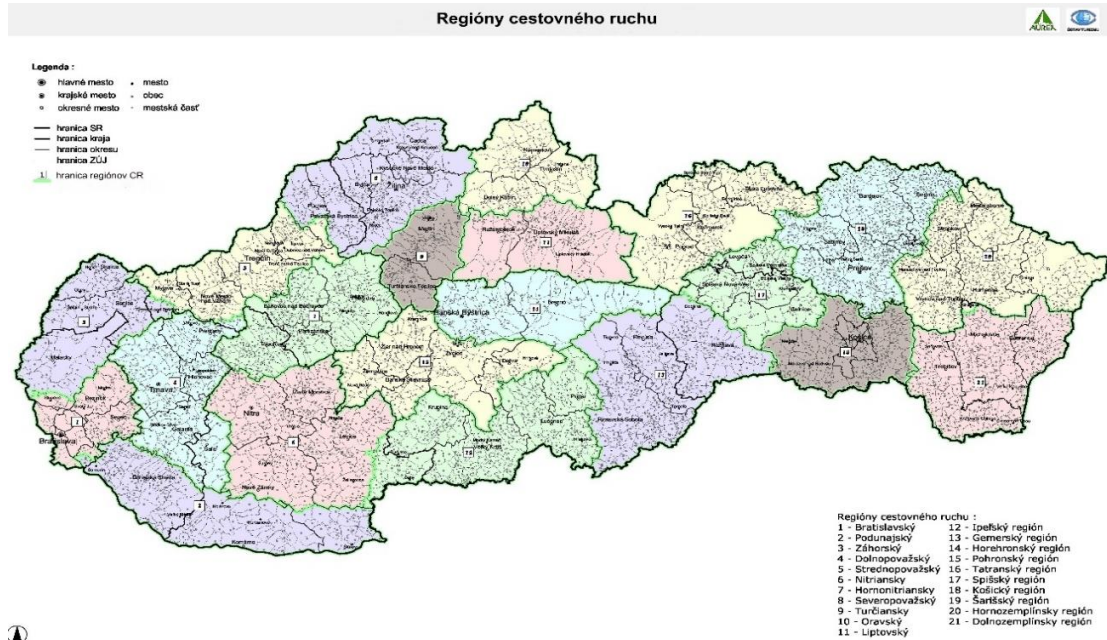
Napriek tomu, že hlavným cieľom systému NUTS je zabezpečenie komparácie v rámci jednotlivých úrovní, existuje určitá kritika tejto klasifikácie. V prípade Slovenska sa stotožňujeme s názorom autora Slobodu (2006), ktorý negatívne zhodnotil najmä členenie regiónov NUTS II. Regióny tohto stupňa sú rôznorodé a nemožno ľahko porovnávať a analyzovať ich ekonomickú a sociálnu situáciu. Pre skupinu NUTS II je prvotná podmienka vymedzenia predovšetkým počet obyvateľov. To predchádza zohľadňovaniu sociálnych, politických, ekonomických či iných faktorov.

Regionalizácia cestovného ruchu

Indikatívny a podporný dokument pre subjekty štátnej správy, samosprávy a podnikateľské sektory a pre účely ich koordinačných, koncepčných, investičných a iných činností predstavuje Regionalizácia cestovného ruchu v SR (2005). Vznik tohto dokumentu súvisí s potrebou koordinácie cestovného ruchu na lokálnej a regionálnej úrovni (Orságová, 2020). Regionalizácia predstavuje jeden z variantov rozdelenia regiónov. Určuje 21 regiónov cestovného ruchu, ich územia, posudzuje ich potenciál na rozvoj cestovného ruchu a zaraďuje ich do kategórií podľa významnosti v dlhodobom a strednodobom horizonte (Micháľková a kol., 2013).

Cieľom regionalizácie je prispievať k podnecovaniu koordinácie cestovného ruchu na regionálnej a lokálnej úrovni. Poskytuje prehľad rozvojových možností cestovného ruchu v regiónoch a vytvára podklad pre rozhodovanie na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni (Micháľková a kol., 2013). Vymedzenie regiónov cestovného ruchu (obrázok č. 1) uvedených v Regionalizácii cestovného ruchu SR podlieha kritériám, ako sú prírodné a antropogénne podmienky, spoločný dopyt po cestovnom ruchu a rovnorodosť ponuky cestovného ruchu. Katastrálne hranice obcí a vyšších územných celkov boli taktiež pri vytváraní Regionalizácie CR na našom území zohľadňované (Orságová, 2020).

Obrázok č. 1: Regióny cestovného ruchu

Zdroj: MDV SR, Regióny cestovného ruchu, www.mindop.sk, 2021

Územné celky pre potreby cestovného ruchu musia byť vytvárané takým spôsobom, aby bolo možné na ich úrovni vybudovať adekvátnu organizačnú štruktúru cestovného ruchu. Systematicky riadený rozvoj územia je súčasne možný len s existenciou vhodnej organizačnej štruktúry. Organizačná štruktúra poskytuje aj možnosti vedenia prehľadnej informačnej databázy či sledovania štatistických ukazovateľov pre účely analyzovania územia a tvorbu koncepcií rozvoja (Micháľková a kol., 2013).

Predpokladom cestovného ruchu v určitej lokalite je existencia vhodných kultúrnych a prírodných zdrojov, ktoré sú pre návštevníkov objektom záujmu. Aby sa stal cestovný ruch miestnemu regiónu prínosom, musí tu byť prítomný určitý stupeň dopytu po cestovnom ruchu zo strany návštevníkov daného regiónu a taktiež z hľadiska ponuky správne využitie vnútroregionálnych výrobných faktorov, predovšetkým zdrojov práce (Gúčik, 2020). Zákon o podpore regionálneho rozvoja (zákon č. 539/2008 Z. z.) definuje *regionálny rozvoj* ako „súbor sociálnych, hospodárskych, kultúrnych a environmentálnych procesov a vzťahov, ktoré prebiehajú v regióne a ktoré prispievajú k zvyšovaniu jeho konkurencieschopnosti, trvalému hospodárskemu rozvoju, sociálnemu rozvoju a územnému rozvoju a k vyrovnávaniu hospodárskych rozdielov a sociálnych rozdielov medzi regiónmi“.

Cieľ regionálneho rozvoja je charakterizovaný rastom regionálneho dôchodku na obyvateľa regiónu, zlepšením kvality života obyvateľov regiónu, ďalej minimalizovaním nákladov spojených s medziregionálnou výmenou, zvyšovaním zamestnanosti v regióne

a tiež rastom priemerného zárobku na obyvateľa regiónu. Na miestach, kde je primárna ponuka cestovného ruchu najatraktívnejšia, pôsobí cestovný ruch ako nástroj regionálneho rozvoja a predmet ekonomického zhodnocovania. Ak je cestovný ruch v regióne faktorom rozvoja, rozvíja sa v ňom kompletná ekonomická špecializácia. Toto predstavuje situáciu, v ktorej sa na dopyt po cestovnom ruchu viažu a ďalej rozvíjajú aj ostatné nadväzné činnosti. Tieto činnosti sa budujú vzhľadom na potreby rozvoja cestovného ruchu v regióne. Sú to napríklad zabezpečujúce činnosti podnikov cestovného ruchu (doprava, potravinársky priemysel, obchod), nadväzujúce činnosti na rozvoj cestovného ruchu (výroba a predaj suvenírov, komunálne služby, služby peňažných ústavov a poisťovní), technická a sociálna infraštruktúra (Gúčík, 2020).

1.3 Predpoklady rozvoja cestovného ruchu

Pre potreby predkladanej bakalárskej práce vymedzujeme predpoklady rozvoja cestovného ruchu, ktoré z hľadiska dlhodobej ekonomickej využiteľnosti v rámci konkurenčného prostredia predstavujú objekt posudzovania a analyzovania. Tieto faktory formulujú mnohí autori prostredníctvom týchto troch skupín:

Lokalizačné predpoklady rozvoja cestovného ruchu

Do značnej miery existencia lokalizačných predpokladov určuje, aká forma cestovného ruchu sa bude v rámci územia vyvíjať. Vytvárajú primárny potenciál destinácie. Medzi tieto predpoklady patria prírodné a kultúrno-historické predpoklady, ktoré tvoria statickú zložku ponuky cestovného ruchu (Novacká a kol., 2014).

Prírodné predpoklady (vodstvo, reliéf, podnebie, živočíšstvo a rastlinstvo) sa viažu na rozmanitosť prírodného prostredia. Tieto predpoklady vznikli dlhoročným vzájomným pôsobením prírodných činiteľov. Turisticky najatraktívnejšie oblasti cestovného ruchu sú miesta, v ktorých sa vyskytujú najpriaznivejšie hodnoty viacerých prírodných faktorov spoločne (Novacká a kol., 2014).

Kultúrno-historické predpoklady vznikli činnosťou ľudstva. Medzi najznámejšie možno zahrnúť architektonické svetské pamiatky, umelecko-výtvarné diela, kultúrno-osvetové zariadenia (divadlá, galérie, skanzeny, múzeá), hmotný (odevy, tradičná umelecká výroba) aj duchovný (zvyky, tradície, piesne) folklór a podobne. V súčasnosti patria k novším kultúrno-historickým predpokladom aj *umelo vytvorené artefakty* (akvaparky, tematické parky, kasína a herne). Rovnakým obohatením sú dnes aj *organizované podujatia*

(športové, kultúrne, náboženské či spoločensko-politické), ktoré svojim pôsobením dynamizujú túto primárnu ponuku cestovného ruchu (Gúčik, 2020).

Realizačné predpoklady rozvoja cestovného ruchu

Realizačné predpoklady vytvárajú nadstavbu pre lokalizačné predpoklady. Podpora cestovného ruchu v oblasti realizácie je vymedzená práve realizačnými predpokladmi. Tento sekundárny potenciál destinácie je tvorený komunikačným systémom, infraštruktúrou a supraštruktúrou cestovného ruchu (Novacká a kol., 2014).

Komunikačný systém vymedzuje prepravu ako základný predpoklad realizácie cestovného ruchu, ktorý vo veľkom rozsahu rozhoduje o návštevnosti daného regiónu. Najviac využívanou prepravou v cestovnom ruchu je v súčasnosti letecká doprava, ktorá umožňuje navštíviť geograficky vzdialenejšie destinácie. Cestná doprava má významné opodstatnenie v domácom cestovnom ruchu. Pri prekonávaní väčších vzdialeností vnútri kontinentov slúži železničná doprava. Vzhľadom na nízku prepravnú rýchlosť lodnej dopravy, slúži momentálne tento druh komunikačného systému viac ako atraktivita, čiže konečný produkt cestovného ruchu (Novacká a kol., 2014).

Infraštruktúru cestovného ruchu tvoria zariadenia, ktoré umožňujú realizovanie činností spojených s cestovným ruchom (Vystoupil, Šauer, 2006). Táto technická základňa služieb vymedzuje rad služieb, ktorých úlohou je zvýšenie atraktivity regiónu a uľahčenie pobytu. Ide najmä o výskyt cestovných kancelárií, turistických informačných centier či kongresových priestorov v danej oblasti. *Supraštruktúra cestovného ruchu* je tvorená ubytovacími a stravovacími službami, ktoré uspokojujú základné potreby človeka (Novacká a kol., 2014).

Selektívne predpoklady rozvoja cestovného ruchu

Selektívne alebo stimulačné predpoklady rozvoja pôsobia na intenzitu účasti obyvateľov na cestovnom ruchu. Mariot (1983) vymedzuje základné skupiny selektívnych predpokladov, medzi ktoré patria *urbanizačné predpoklady* (bytový fond, poloha, veľkosť sídel), *demografické predpoklady* (hustota zaľudnenia, štruktúra obyvateľstva /pohlavie, vek/, sociálna príslušnosť) a *sociologické predpoklady* (vzdelanostná úroveň, ekonomická aktivita obyvateľstva). Hodnotením týchto predpokladov docielime vyjadrenie intenzity a štruktúry záujmu zo strany dopytu po cestovnom ruchu (Mariot, 1983 In Geografický časopis, 2001).

1.4 Význam cestovného ruchu

Cestovný ruch je podstatným odvetvím národného hospodárstva. Štáty s výraznejším potenciálom pre cestovný ruch vnímajú jeho existenciu ako kľúčovú. Svojím pôsobením tvorí význam pre daný štát z hľadiska ekonomického, sociálneho a environmentálneho aspektu.

1.4.1 Ekonomický aspekt

Cestovný ruch priaznivo pôsobí v oblasti národného hospodárstva. Na to, aby významne ovplyvňoval rozvoj hospodárstva, je potrebná jeho systematická podpora. Neodmysliteľnou súčasťou rozvoja cestovného ruchu je jeho zabezpečenie vnútornými dokumentmi, ktoré vymedzujú činnosť CR na Slovensku. Medzi koncepčné dokumenty cestovného ruchu na Slovensku patrí Regionalizácia cestovného ruchu v SR, v ktorej je uvedené základné východisko územného plánovania rozvoja cestovného ruchu v Slovenskej republike. Ďalej tvorí obsah koncepčných dokumentov Stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2020 a Stratégia rozvoja udržateľného cestovného ruchu do roku 2030, ktoré sú nutným predpokladom pre systémové riadenie rozvoja cestovného ruchu (Kmeco, 2016).

Z ekonomického pohľadu je realizácia cestovného ruchu súhrnom aktivít s cieľom predaja služieb a tovarov, ktoré sú premietnuté ako výsledok v produkte cestovného ruchu. Krehkosť cestovného ruchu vyplýva z vplyvov vonkajšieho a vnútorného prostredia, ktoré môžu viesť k výkyvom v návštevnosti štátu či regiónu. Je to napríklad ekonomická alebo politická kríza, pandémia, prírodná katastrofa, vojna a iné javy, ktoré ovplyvňujú cestovanie obyvateľstva (Novacká a kol., 2014). Prvotné vedecké štúdie ekonomických dopadov cestovného ruchu boli zamerané na medzinárodnú a národnú úroveň. V súčasnosti však rastie počet štúdií, ktoré skúmajú tieto vplyvy na regionálnej úrovni (Wall, Mathieson, 2006).

Na trhu cestovného ruchu sa zo vzťahu dopytu a ponuky formuje na národohospodárskej úrovni štátna politika cestovného ruchu, regionálna politika cestovného ruchu na úrovni regiónov a podnikateľská politika cestovného ruchu na podnikovej úrovni. Ekonomická teória v svojej podstate skúma ekonomické činnosti špecifické pre cestovný ruch, ktoré uspokojujú potreby účastníkov v cestovnom ruchu (priemysel cestovného ruchu). Taktiež skúma ekonomické činnosti vyvolané a ovplyvňované priemyslom cestovného

ruchu (zabezpečujúce odvetvia) a vyplývajúce dôsledky týchto činností. Cestovný ruch ako ekonomický jav môžeme skúmať z hľadísk, ktoré uvádza schéma č. 1 (Gúčik, 2020):

Schéma č. 1: Makroekonomické a mikroekonomické hľadisko skúmania CR

<i>Makroekonomické hľadisko</i>	<i>Mikroekonomické hľadisko</i>
Dôraz je kladený na:	Dôraz je kladený na:
<ul style="list-style-type: none"> • Trh cestovného ruchu (ponuka, dopyt, cenotvorba) • Príjmy z cestovného ruchu • Tvorba hodnoty (priamy a sprostredkovaný vplyv na HDP) • Vytváranie pracovných príležitostí • Vplyv na regionálny rozvoj • Vplyv na platobnú bilanciu štátu 	<ul style="list-style-type: none"> • Produkcia a realizácia statkov a služieb podnikov* (nákup, financovanie, produkcia, ľudské zdroje, manažment, marketing)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa: Gúčik, 2020, s. 287

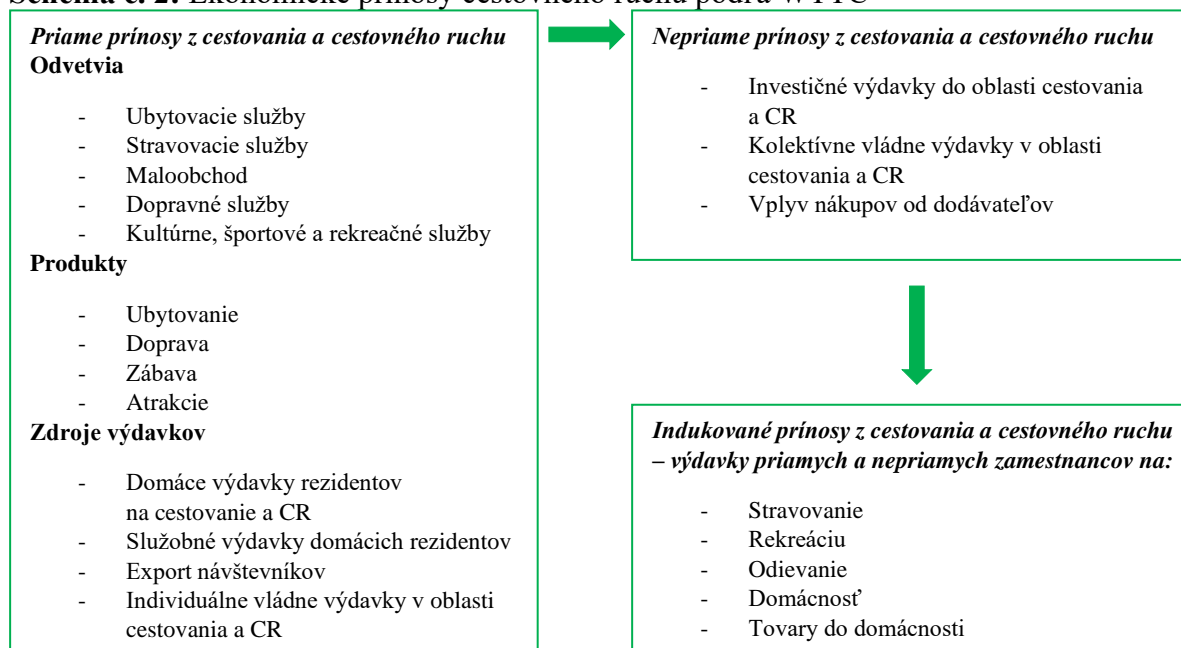
* súkromno-právne podniky (ubytovacie, stravovacie, dopravné podniky, cestovné kancelárie a pod.) a verejnoprávne organizácie cestovného ruchu (turistické informačné centrá, združenia a manažérske organizácie cestovného ruchu a pod.)

Pre hodnotenie ekonomických vplyvov cestovného ruchu sú vymedzené vybrané ukazovatele. Na základe medzinárodnej metodiky rozdeľujeme ekonomické vplyvy na priame, nepriame a indukované (schéma č. 2) (Novacká a kol., 2014). Podľa Pachingerovej, Michálkovej a Kubičkovej (2013) sú priame efekty tie, ktorých zmeny v sledovanej veličine predstavujú priamy súvis so zmenami výdavkov a spotreby tovarov a služieb uspokojujúcich potreby účastníkov cestovného ruchu. Vznik nepriamych efektov je spojený s odberateľsko-dodávateľskými vzťahmi odvetvia cestovného ruchu. Následkom priamych a nepriamych efektov, formou miezd, prenájmu, profitu alebo úroku lokálnych rezidentov, vznikajú indukované efekty. Tieto budú následne minuté na základe ekonomickej aktivity v lokalite cestovného ruchu (Gáll, Strežo a Özoğlu, 2021).

Satelitné účty cestovného ruchu (ďalej len TSA) podľa metodiky Odporúčaný metodický rámec (TSA: RMF 2008) merajú iba priame efekty cestovného ruchu. Tieto efekty súvisia a vznikajú so spotrebou v cestovnom ruchu. Výsledkom stretu ponuky

a dopytu sú TSA. Ich cieľom je vytvoriť unifikovanú databázu ekonomickej výkonnosti v krajine v interdisciplinárnom poňatí (Novacká a kol., 2014).

Schéma č. 2: Ekonomické prínosy cestovného ruchu podľa WTTC

Zdroj: Gáll, Strežo a Özoğlu (2021) na základe: WTTC (2019) , s. 9

Vplyvy cestovného ruchu na územie môžu byť rôznorodé. Prioritne cestovný ruch pôsobí na životnú úroveň obyvateľov, zabezpečuje zamestnanosť a tvorbu príjmov dôsledkom rozvoja podnikateľských aktivít v cestovnom ruchu, v dodávateľských a nadväzujúcich odvetviach. Ďalej má cestovný ruch vplyv na využívanie infraštruktúry a supraštruktúry cestovného ruchu či ďalších aktivít súvisiacich s cestovným ruchom. Pomocou týchto vplyvov je cestovný ruch činiteľ, ktorý pôsobí na platobnú bilanciu krajiny, tvorbu hrubého domáceho produktu (HDP cestovného ruchu, podiel CR na tvorbe HDP), vytvára pridanú hodnotu cestovného ruchu. Zahraničný aktívny cestovný ruch sa podieľa na exporte. V neposlednom rade je existencia cestovného ruchu dôležitá pre rozvoj malého a stredného podnikania a umožňuje rozvoj slabších ekonomických regiónov. Cestovný ruch svojim pôsobením na iné oblasti ekonomického života prináša realizáciu multiplikačného efektu cestovného ruchu (Micháľková a kol., 2013).

Veľkosť príjmov je v jednotlivých destináciách cestovného ruchu rozdielna v závislosti od úrovne počtu návštevníkov a ďalších faktorov ekonomického charakteru, ako je cenová hladina, náklady na pracovnú silu alebo kvalita a štruktúra ponúkaných služieb. Na príjmy z cestovného ruchu vplýva aj štátna politika cestovného ruchu. Ak je pre štát cestovný ruch prioritou, príjmy z odvetvia sú výrazne vyššie (Novacká a kol., 2014).

1.4.2 Sociálny aspekt

Cestovný ruch tvorí jednu z najvýznamnejších foriem využitia voľného času. Nepredstavuje priamy cieľ jeho užitia, ale pôsobí ako nástroj realizácie iných druhov využívania voľného času. Pri cestovaní je možnosť vykonávania mnohých aktivít, ktoré majú vplyv na všestranný rozvoj osobnosti človeka, medzi ktoré patrí vzdelávanie, kultúrne vyžitie, zvyšovanie kvalifikácie, verejná angažovanosť a podobne. Účasťou na cestovnom ruchu jednotlivci rozširujú svoj okruh základných vedomostí a rozvíjajú kultúrne záujmy, čím zvyšujú svoju vzdelanosť (Gúčik, 2020).

Podľa výskumu zameraného na vplyv sociálnych dopadov cestovného ruchu, vytvára odvetvie dopad na kvalitu života obyvateľov cieľovej destinácie. Výskum potvrdil, že existencia miestneho cestovného ruchu spojená s prilákaním návštevníkov vplyva na ľahšiu dostupnosť životných potrieb a svojim pôsobením prispieva k zvyšovaniu životnej úrovne miestnych obyvateľov. Cestovný ruch tvorí nové možnosti napríklad v oblasti rekreácie či zlepšenia infraštruktúry (Gjerald, 2008).

1.4.3 Environmentálny aspekt

Environmentálny aspekt cestovného ruchu spočíva v ochrane prostredia, pretože stimuluje záujmy obyvateľov a miestnych orgánov štátnej správy zaviesť prostriedky na jeho ochranu (Pizam, Milman, 1986). Udržateľný cestovný ruch v súčasnosti čoraz viac naberá na význame, pričom jeho cieľom je uspokojovať potreby účastníkov s ohľadom na ochranu životného prostredia. „Ekoturistická spoločnosť“ chápe ekoturizmus ako zodpovedné cestovanie a návštevu takých destinácií, kde je chránené životné prostredie a väčšina činností pôsobí na udržanie a podporu kvality života miestnych obyvateľov. Cieľové destinácie ekoturizmu sú vo veľkej miere zamerané na návštevu chránených prírodných lokalít s orientáciou na pozorovanie flóry a fauny. Pri udržateľnom cestovnom ruchu sú často využívané ekologicky vhodné dopravné prostriedky (Novacká a kol., 2014).

Štúdie sa zameriavajú aj na negatívne dopady cestovného ruchu na prostredie v ktorom sa odohráva. Turizmus svojou prítomnosťou nepriaznivo pôsobí na životné prostredie hlavne v oblastiach ako znečistenie či poškodenie zdrojov kultúrneho dedičstva, znečistenie vody, pôdy a ovzdušia, ekologické vplyvy z hľadiska poškodenia ekosystémov, strata fauny a flóry, strata pôdy pre poľnohospodárstvo a lesníctvo (Pizam, Milman, 1986).

Svetová organizácia cestovného ruchu (ďalej len UNWTO), Svetová rada pre cestovný ruch (ďalej len WTTC) a Výbor zeme (mimovládna organizácia) za účelom

minimalizácie negatívnych vplyvov cestovného ruchu na životné prostredie spracovali dokument *Agenda 21* (1992), ktorého obsahom sú opatrenia pre cestovný ruch vedúce k ochrane prírody a kultúrnych pamiatok. Agenda 21 vymedzila odporúčania pre národné organizácie cestovného ruchu, jednotlivé vlády či orgány regionálnej a miestnej správy. Neskôr v roku 2015 prijala Organizácia Spojených národov (ďalej len OSN) dokument *Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj*. UNWTO spracovala v roku 2017 v súlade s cieľmi Agendy 2030 správu *Cestovný ruch a ciele Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj*. Správa obsahuje 17 cieľov v rámci verejného a súkromného sektora (Gúčík, 2020).

1.5 Ekonomický aspekt regionálneho cestovného ruchu

Osobitný význam v cestovnom ruchu má regionálna ekonomia cestovného ruchu. Predmetom jej skúmania je regionálna ekonomika cestovného ruchu ako ekonomického systému cestovného ruchu v danom územnom celku. Podľa Pachingerovej, Micháľkovej a Kubičkovej (2013) sa regionálna ekonomia cestovného ruchu zaoberá vedeckým zisťovaním poznatkov o sociálnoekonomických procesoch v cestovnom ruchu v územnom celku. Ďalej kladie dôraz na identifikovanie územného rozloženia ekonomických aktivít cestovného ruchu a rozdielov v úrovni ekonomickej výkonnosti územných celkov. Z makroekonomického hľadiska sa zaoberá najmä analýzou ekonomického rozvoja cestovného ruchu jednotlivých územných celkov a ich porovnávaním. Predmetom skúmania na mikroekonomickej úrovni je predovšetkým prepojenie medzi činnosťami v cestovnom ruchu vnútri územných celkov.

Schopnosť regiónu, sociálno-ekonomického systému, dosahovať využitím miestnych zdrojov výkony pre uspokojenie potrieb obyvateľstva v sociálnej, ekonomickej a ekologickej oblasti, predstavuje výkonnosť cestovného ruchu v regióne. Teória cestovného ruchu vymedzuje množstvo prístupov k triedeniu ukazovateľov výkonnosti cestovného ruchu v regióne. Jedným z nich je členenie základných kapacitných ukazovateľov podľa zariadení, ktoré slúžia na uspokojovanie potrieb návštevníkov určitého územia. Členenie vymedzuje supraštruktúru cestovného ruchu, infraštruktúru cestovného ruchu a všeobecnú infraštruktúru. K základným ukazovateľom výkonnosti patria predovšetkým (Pachingerová, Micháľková, Kubičková, 2013):

- **kapacitné ukazovatele supraštruktúry CR:** počet ubytovacích zariadení a ich štruktúra podľa kategórií a tried, počet lôžok a ich počet v rámci jednotlivých

kategórií a tried, počet stravovacích zariadení a ich štruktúra podľa druhov a skupín, celkový počet miest a ich počet v rámci jednotlivých druhov a skupín stravovacích zariadení,

- **kapacitné ukazovatele infraštruktúry CR:** počet a štruktúra kultúrnych zariadení, počet a štruktúra športovo-rekreačných zariadení, počet a dĺžka turistických chodníkov a cykloturistických trás, počet zariadení v rámci kúpeľného CR, počet a štruktúra zábavných zariadení a podobne,
- **kapacitné ukazovatele všeobecnej infraštruktúry:** počet kilometrov ciest jednotlivých tried, zásobovanie energiou a vodou, počet čističiek odpadových vôd a podobne.

1.5.1 Meranie stupňa rozvoja regionálneho cestovného ruchu

Pre kvantifikovanie vplyvu a významu cestovného ruchu v danom regióne sa zväčša vychádza z priamej zamestnanosti vyvolanej cestovným ruchom a následne určením jej podielu na celkovej regionálnej zamestnanosti. Cestovný ruch môže v ekonomickej štruktúre regiónu nadobúdať tri postavenia. Cestovný ruch s ťažiskovým postavením predstavuje významný faktor hospodárskeho a sociálneho rozvoja regiónu. Je nadriadeným odvetvím a má výrazný vplyv na iné ekonomické činnosti v regióne. Ak je rozvoj cestovného ruchu v regióne ovplyvňovaný inými ekonomickými činnosťami s významnejším regionálnym postavením, potom predstavuje hnané odvetvie. Neutrálnym odvetvím je vtedy, ak má doplnkový charakter k ostatným ekonomickým činnostiam (Pachingerová, Micháľková, Kubičková, 2013).

Agregácia údajov v jednotlivých podnikoch je dôležitá pre stanovenie stupňa rozvoja regionálneho cestovného ruchu určeného lokalizačným koeficientom. *Isardov lokalizačný koeficient* (L_{CR}) určuje koncentráciu ekonomickej činnosti na regionálnej úrovni, porovnanú s koncentráciou danej činnosti v celoštátnom meradle. Úlohou koeficientu je kvantifikovať vplyv turizmu v regióne. Vzorec pre výpočet Isardovho lokalizačného koeficientu je nasledovný:

$$L_{CR} = \frac{\frac{Z_{ci}}{Z_i}}{\frac{T_c}{T}}$$

kde Z_{ci} = zamestnanosť v CR v regióne i , Z_i = celková zamestnanosť v regióne i , T_c = zamestnanosť v CR v štáte, T = celková zamestnanosť v štáte.

Ak je hodnota ukazovateľa rovná 1, potom je cestovný ruch v regióne koncentrovaný na rovnakej úrovni ako v štáte. Výraznejšie zastúpenie cestovného ruchu predstavuje hodnota väčšia ako 1 a opačne. Pri lokalizačnom koeficiente ide pomerne o jednoduchú metódu, ktorá napomáha určiť silné a slabé stránky ekonomiky regiónu. Tento výpočet je možné aplikovať aj pri iných vstupných údajoch, ako sú napr. príjmy (Pachingerová, Micháľková, Kubičková, 2013).

Koeficient rozvoja cestovného ruchu (Kcr) stanovuje podiel regionálneho cestovného ruchu z hľadiska zamestnanosti. Vyjadruje koncentráciu zamestnanosti v rámci cestovného ruchu vo vzťahu k obyvateľom regiónu. Vzorec pre výpočet koeficientu rozvoja cestovného ruchu je nasledovný:

$$K_{cr} = \frac{\frac{z_{ci}}{z_i}}{\frac{\theta_i}{\theta_t}}$$

kde O_i = počet obyvateľov regiónu i , O_t = počet obyvateľov štátu.

Hodnota koeficientu je od 0 nahor. Čím je hodnota vyššia, tým je väčší význam cestovného ruchu pre tvorbu zamestnanosti v regióne (Gúčík, 2020).

1.6 Destinačný manažment a jeho organizácie

UNWTO (2008) definuje *destináciu cestovného ruchu* ako „miesto s atraktivitami a s nimi spojenými zariadeniami a službami cestovného ruchu, ktoré si účastníci cestovného ruchu vyberú pre svoju návštevu a ktoré poskytovatelia prinášajú na trh“.

Destinačný manažment predstavuje formu riadenia konkrétnej destinácie (oblasti), ktorej účelom je zvýšenie efektívnosti činností v rámci cestovného ruchu a jeho udržateľného rozvoja. Koordinovanie činností jednotlivých záujmových skupín, ktoré prispievajú k rozvoju cestovného ruchu v danej oblasti, je považované za jeden z hlavných cieľov destinačného manažmentu (Rygllová, Burian, Vajčnerová, 2011). Manažment destinácie vychádza zo vzťahov a súvislostí vonkajšieho prostredia v rámci úrovne územných celkov. V súčasnosti hovoríme o prepojení strategických cieľov pochádzajúcich z Európskej únie, ktoré vedú až na úroveň konkrétnej lokality. Úlohou jednotlivých inštitúcií je prijať rámcový strategický dokument, ktorý je následne rozpracovaný na nižšej úrovni potrebám vo svojom prostredí (Novacká a kol., 2013).

Riadenie cestovného ruchu na území Slovenska

V Slovenskej republike je riadenie cestovného ruchu vymedzené z legislatívneho hľadiska zákonom č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu. Ten ustanovuje podporu turizmu, tvorbu koncepčných dokumentov, práva a povinnosti fyzických a právnických osôb pôsobiacich v cestovnom ruchu a financovanie jeho rozvoja. Zákon vytvára organizačnú štruktúru systému riadenia cestovného ruchu v rámci nasledujúcich troch úrovní:

Schéma č. 3: Organizačná štruktúra riadenia destinácie cestovného ruchu na Slovensku

Zdroj: vlastné spracovanie podľa: Matlovičová a Matlovič, 2017, s. 64

Na národnej úrovni je cestovný ruch koordinovaný *Ministerstvom dopravy a výstavby Slovenskej republiky*. Svojimi úlohami a kompetenciami je príslušné ministerstvo najvyšším štátnym orgánom riadenia cestovného ruchu. Zodpovedá za tvorbu a následnú kontrolu plnenia národnej stratégie pre rozvoj turizmu, tvorí a uvádza do praxe legislatívu, ktorá upravuje fungovanie cestovného ruchu. Medzi ďalšie úlohy patrí aj koordinácia činností s inými orgánmi štátnej správy a samosprávy či zosúladenie činností nižších úrovní manažmentu cestovného ruchu a podobne (Matlovičová, Matlovič, 2017).

Krajské organizácie cestovného ruchu (ďalej len KOČR) sú právnické osoby, ktorých cieľom je podpora a tvorba podmienok pre rozvoj cestovného ruchu na území daného kraja. Členom KOČR je vyšší územný celok spolu s minimálne jednou oblasťnou organizáciou, ktorá pôsobí na území daného kraja (Švedová a Vargová, 2021). Zákon č. 91/2010 Z. z. stanovuje, že v rámci územia kraja môže pôsobiť iba jedna KOČR. Jej vznik určuje zakladateľská zmluva a schválenie jej založenia na ustanovujúcom valnom zhromaždení. Činnosti organizácie sú vykonávané podľa stanov a nadväzujú na strategické dokumenty samosprávneho kraja (Gúčik, 2020).

Oblastné organizácie cestovného ruchu (ďalej len OOCR) sú právnické osoby, ktoré podporujú a vytvárajú podmienky pre rozvoj cestovného ruchu na svojom území a chránia záujmy svojich členov (Švedová a Vargová, 2021). Vznik oblastnej organizácie je spojený so zakladateľskou zmluvou, ktorá je uzatvorená podnikateľskými subjektmi najmenej z piatich obcí alebo z mestským časť v Bratislave a Košiciach. Pre vznik oblastnej organizácie musí v rámci územia zakladajúcich obcí počet prenocovaných návštevníkov v ubytovacích zariadeniach dosiahnuť minimálne 100 000 prenocovaní za predchádzajúci rok. OOCR môže v prípade, ak bol počet prenocovaných návštevníkov 250 000 prenocovaní za predchádzajúci rok, založiť aj menej ako 5 obcí (Gajdošík a Šebová, 2020).

Zákon č. 91/2010 Z. z. určuje základné činnosti oblastných organizácií cestovného ruchu, medzi ktoré patria napríklad následné:

- podpora činností členov OOCR pri tvorbe a realizácii koncepcie rozvoja cestovného ruchu v území pôsobnosti,
- presadzovanie spoločných záujmov členov OOCR,
- tvorba propagácie a marketingu cestovného ruchu pre členov OOCR a obec,
- podpora spoločenského, kultúrneho a športového života a zachovanie prírodného a kultúrneho dedičstva,
- organizácia podujatí pre návštevníkov a obyvateľov destinácie,
- tvorba projektov rozvoja miestneho cestovného ruchu a zabezpečenie ich realizácie,
- poskytovanie poradensko-konzultačných služieb pre členov OOCR.

KOCR a OOCR majú neziskový charakter. Na Slovensku je v súčasnosti činných 8 krajských organizácií cestovného ruchu a 39 oblastných organizácií cestovného ruchu (MDV SR, 2022). Organizácie cestovného ruchu môžu založiť *turistické informačné centrá*, ktoré čiastočne plnia určité úlohy združení cestovného ruchu. Tieto verejno-prospešné organizácie vykonávajú okrem propagačnej a informačnej funkcie aj obchodnú funkciu (predaj spomienkových predmetov). Ich zakladateľmi môžu byť okrem organizácií cestovného ruchu aj obce či iné subjekty (Gúčík, 2020).

1.7 Ekonomický aspekt cestovného ruchu na Slovensku

Cestovný ruch je na území Slovenska svojimi výkonmi dôležitým odvetvím hospodárstva. Tabuľka č. 2 zobrazuje prehľad základných ukazovateľov cestovného ruchu na Slovensku v rokoch 2019 a 2020. Ekonomická významnosť je určená jeho podielom na hrubom domácom produkte (ďalej len HDP), ktorý bol v roku 2019 na úrovni 6,4 %. V nasledujúcom roku predstavoval podiel CR na tvorbe HDP 3,2 %. Tento pokles, ako aj pokles v iných ukazovateľoch výkonnosti cestovného ruchu, je pripisovaný následkom pandémie ochorenia COVID-19. V roku 2020 bol počet zamestnaných osôb v cestovnom ruchu na Slovensku 148 900. Podiel zamestnanosti v odvetví na celkovej zamestnanosti klesol zo 6,3 % na 5,9 % v porovnaní s predchádzajúcim rokom.

Tabuľka č. 2: Postavenie CR na Slovensku v rokoch 2019 a 2020

<i>Podiel CR na HDP (v stálych cenách)</i>		<i>Podiel zamestnanosti v CR na celkovej zamestnanosti</i>		<i>Počet zamestnaných osôb v CR</i>	
<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>
6,4 %	3,2 %	6,3 %	5,9 %	163 500	148 900

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov World Travel & Tourism Council (WTTC), 2022

V roku 2021 navštívilo ubytovacie zariadenia na Slovensku spolu 2 724 587 návštevníkov, z toho 21 % zahraničných turistov. V počte ubytovaných šlo o 15 % pokles v porovnaní s rokom 2020 a 58 % úpadok oproti roku 2019. Ubytovacie zariadenia realizovali 8,1 miliónov prenocovaní, v rámci ktorých zahraniční návštevníci tvorili 18 % podiel. V sledovanom roku Slovensko disponovalo celkovým počtom 4 550 ubytovacích zariadení. K dispozícii bolo približne 70,5-tisíc izieb so 184,9 tisíca lôžkami, z čoho bolo 166,4 tisíca stálych lôžok. V percentuálnom vyjadrení predstavovalo čisté využitie stálych lôžok 22,3 %. V porovnaní s rokom 2019 je to pokles o 31,2 %, ktorý je pripisovaný následkom pandémie ochorenia COVID-19 (ŠÚ SR, 2022).

Po identifikovaní vybraných ukazovateľov môžeme zhodnotiť, že Slovensko disponuje potenciálom pre ďalší rozvoj cestovného ruchu aj napriek jeho relatívne malej rozlohe. Jednotlivé časti Slovenska rozvíjajú svoj rôznorodý potenciál v rozličných formách turizmu. Ako kľúčový aspekt rozvoja odvetvia je vnímaná hlavne podpora štátu v oblasti malých a stredných podnikov cestovného ruchu, realizácie infraštruktúry cestovného ruchu či v oblasti propagácie a zvyšovania povedomia o miestnych turistických aktivitách prostredníctvom marketingových činností.

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

2.1 Cieľ práce

Hlavným cieľom predkladanej bakalárskej práce bolo preskúmať význam cestovného ruchu vo vybranej lokalite. Objektom nášho skúmania je mesto Piešťany. Lokalita je medzinárodne významná vďaka prítomnosti miestnych kúpeľov, ktoré sa veľkou mierou podieľajú na rozvoji mesta a regiónu Piešťany.

Pre dosiahnutie hlavného cieľa sme si stanovili viacero parciálnych cieľov:

- zhodnotiť predpoklady rozvoja cestovného ruchu v meste Piešťany a v jeho okolí,
- preskúmať organizačné zabezpečenie cestovného ruchu v meste Piešťany prostredníctvom expertného rozhovoru s riaditeľkou OOCR Rezort Piešťany,
- identifikovať význam cestovného ruchu v meste Piešťany na základe vybraných kvantifikovateľných ukazovateľov,
- kvantifikovať ekonomické prínosy, ktoré generuje odvetvie cestovného ruchu v meste Piešťany prostredníctvom príjmov plynúcich z miestnej dane za ubytovanie,
- spracovať SWOT analýzu na základe výsledkov práce a navrhnúť zlepšenia pre budúci rozvoj cestovného ruchu mesta Piešťany.

2.2 Metodika práce a metódy skúmania

Pre naplnenie stanoveného cieľa a dosiahnutie výsledkov práce sme využili viacero metód vedeckého bádania.

V teoretickej časti sme vymedzili definície základných pojmov a poznatky primárne z domácej a zahraničnej vedeckej literatúry. Predmetom spracovania teoretickej časti bol cestovný ruch a jeho vplyv na dané územie. Metódou abstrakcie sme v teoretickej časti vymedzili viacero vzťahov a súvislostí k problematike skúmanej témy. Analýzou sme určili definície a vymedzili významné a nevyhnutné skutočnosti, dôležité pre podstatu skúmanej problematiky práce. Syntézou, ako ďalšou vedeckou metódou, sme bližšie určili vzájomné

súvislosti medzi jednotlivými prvkami. Indukcia je metóda, prostredníctvom ktorej sme zhodnotením samostatných vedeckých pohľadov k danej téme určili jednotlivé závery.

V rámci realizácie hlavného cieľa záverečnej práce, a tým dosiahnutia stanovených čiastkových cieľov, sme si určili nasledujúce výskumné otázky:

- VO1: Aké sú predpoklady rozvoja cestovného ruchu v meste Piešťany a v jeho okolí?
- VO2: Akým spôsobom prispieva OOCR Rezort Piešťany svojou činnosťou k efektívnemu rozvoju cestovného ruchu v meste Piešťany?
- VO3: Aký je význam cestovného ruchu v meste Piešťany zobrazený na základe vybraných kvantifikovateľných ukazovateľov?
- VO4: Aké sú ekonomické prínosy, ktoré generuje odvetvie cestovného ruchu v meste Piešťany prostredníctvom príjmov plynúcich z miestnej dane za ubytovanie?
- VO5: Aké sú návrhy pre zlepšenie budúceho rozvoja miestneho cestovného ruchu?

V súvislosti s dosiahnutím výsledkov sme získali viacero relevantných zdrojov informácií prostredníctvom primárneho a sekundárneho zberu dát. V praktickej časti boli primárne dáta nadobudnuté v rámci pološtruktúrovaného individuálneho rozhovoru s výkonnou riaditeľkou Oblastnej organizácie Rezort Piešťany Ing. Tatianou Nevolnou. Pre získanie sekundárnych zdrojov sme využili metódu štatistického zisťovania prostredníctvom verejnej databázy Štatistického úradu Slovenskej republiky. Tieto zdroje sme spracovali grafickou metódou, pomocou ktorej sme zobrazili ukazovatele výkonnosti cestovného ruchu v meste Piešťany. Následne sme porovnávali návštevnosť a údaje o štruktúre návštevníkov, zamestnanosť a príjmy plynúce z cestovného ruchu pre mesto. Pre určenie stupňa rozvoja regionálneho cestovného ruchu sme použili metódy merania regionálnych disparít, konkrétne Isardov lokalizačný koeficient a koeficient rozvoja cestovného ruchu. Pre dosiahnutie záverečného čiastkového cieľa vedeckého výskumu sme vytvorili SWOT analýzu existencie cestovného ruchu v meste Piešťany.

3 Výsledky práce a diskusia

3.1 Charakteristika mesta Piešťany

Mesto Piešťany a celý okres spadá podľa Regionalizácie cestovného ruchu v SR pod Dolnopovažský región. Región leží medzi pohoriami Malé Karpaty na západe a Považský Inovec na východe v severojužnom údolí rieky Váh. Z južnej časti do oblasti zasahuje Podunajská nížina. Názov mesta Piešťany je spojený s piesčitým charakterom podložia, ktoré vzniklo z naplavenín rieky Váh a na ktorom sa samotné mesto nachádza. Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1113. Nachádzala sa v Zoborskej listine kráľa Kolomana I. Socha barlolámača, symbol mesta, je aj symbolom kúpeľov, ktoré mesto Piešťany preslávili (Orságová, 2020). Dnes je mesto hospodárskym aj kultúrnym strediskom pre široké okolie. Okrem miestnych kúpeľov, ktoré sú často vyhľadávané nielen domácimi, ale aj zahraničnými návštevníkmi, sú Piešťany známe sídlom Národného ústavu reumatických chorôb (www.kupele.piestany-spa.info.sk, 2021).

Okres Piešťany nadobudol dnešnú podobu novým územnosprávnym členením Slovenskej republiky. Mesto je okresným mestom od roku 1996. Okres sa so svojim celkovým počtom obyvateľov (62 924 obyvateľov k 31. 12. 2021) zaraďuje do II. skupiny zariadení štátnej správy. Súčasne s okresmi Trnava, Galanta, Hlohovec, Dunajská Streda, Skalica a Senica patrí pod Trnavský kraj. Rozlohou má okres 381 km². Územnú štruktúru okresu Piešťany tvoria dve mestá (Piešťany a Vrbové) a 25 obcí (www.slovensko.sk, 2021).

3.2 Predpoklady rozvoja cestovného ruchu v meste Piešťany

Lokalizačné predpoklady cestovného ruchu v meste Piešťany

Národná stratégia regionálneho a územného rozvoja Slovenskej republiky vymedzuje tri hlavné formy cestovného ruchu pre mesto Piešťany, medzi ktoré zaraďujeme kúpeľný a zdravotný cestovný ruch, kultúrny a mestský cestovný ruch a letný cestovný ruch. Doterajší vývoj a potenciál kúpeľného mesta jednoznačne vymedzuje fakt, že hlavnou formou miestneho cestovného ruchu je práve kúpeľný. Kúpeľníctvo mesta Piešťany však umožňuje nadväznosť pre ďalšie formy turizmu, vrátane rozvoja kongresového cestovného ruchu (PHSR mesta Piešťany, 2015).

Prírodný a kultúrno-historický potenciál mesta Piešťany patria k primárnej ponuke lokálneho cestovného ruchu. Miestne kúpele sú situované na ostrove vytvorenom riekou Váh, nazývanom Kúpeľný ostrov. Ich vznik sa pripisuje minerálnym prameňom (Orságová, 2020). V meste pramení 10 žriediel prírodných minerálnych liečivých síranovo-uhlíčanových, sírnych hypotonických a vápenato-sodných termálnych vôd s teplotou 67 až 69 °C (Kerekeš, 2018). Výnimočnosť termálnej liečivej vody je pripisovaná geologickému zlomu medzi Považským Inovcom a Podunajskou pahorkatinou (Kasarda, 2020).

Ďalšou vzácnosťou tohto miesta je liečivé bahno. Piešťanské bahno, pochádzajúce z obtokového ramena rieky Váh, je svojím zložením a účinkami považované za jedno z najkvalitnejších spomedzi celosvetovej kúpeľnej ponuky. Bahenné zábaly predstavujú zmes bahna a piešťanskej sírnej vody. Po jednotlivých procedúrach sa bahno čistí a necháva v špeciálnych bahenných bazénoch, kde dlhodobo zreje pre následné opakované použitie (Kasarda, 2020). Vďaka fyzikálnym a chemickým prvkom termálnych vôd a sírneho bahna sa kúpeľné mesto zameriava na liečbu reumatických chorôb, rehabilitáciu pohybového aparátu a nervového systému (Kerekeš, 2018).

Rekreačná oblasť Sĺňava na juhu mesta je pre mnohých vyhľadávanou letnou destináciou. Vodná plocha sa už dlhé desaťročia vďaka príjemnej teplej klíme využíva na kúpanie, letné športové aktivity a vodné športy. Z ponuky atraktivít cestovného ruchu možno spomenúť vodné lyžovanie, kanoistiku, člňkovanie a jachting. Pre tých, ktorí preferujú kúpaliská, je priamo na Kúpeľnom ostrove vybudované termálne kúpalisko Eva, ktorého areál patrí medzi kultúrne pamiatky. Kúpalisko bolo počas svojej dlhoročnej prevádzky (viac ako 80 rokov) zrekonštruované len čiastočne a časť areálu je v súčasnosti z dôvodu jej kritického stavu uzatvorená (www.slovenskycestovatel.sk, 2021).

Kúpeľné mesto je rovnako bohaté aj ponukou kultúrno-historických pamiatok. Územie mesta je Vyhláškou Okresného úradu v Trnave č. OkÚ 20/1991 vyhlásené za pamiatkovú zónu. Účelom vyhlášky je chrániť významné kultúrne hodnoty vo vymedzenej časti mesta. Mesto Piešťany a jeho okres patria taktiež medzi archeologické lokality s najstarším osídlením európskeho významu (www.piestany.sk, 2022). V súčasnosti sa však v meste a jeho okolí nachádza niekoľko kultúrno-historických pamiatok a objektov, ktoré nie sú využívané a s pribúdajúcimi rokmi chátrajú. Ich revitalizácia závisí nielen od opatrení a postupov samotného mesta, ale týka sa i subjektov, ktoré užívajú tieto objekty v súkromnom vlastníctve.

Kúpeľníctvo v meste symbolizuje Balneologické múzeum Imricha Wintera. Múzeum sa špecializuje na históriu kúpeľníctva na území Slovenska a taktiež históriu regiónu Piešťan. Súčasťou Balneologického múzea je aj Pamätná izba Ivana Krasku.

Ďalšou zaujímavou atrakciou dejín je Vojenské historické múzeum, ktoré je situované v priestoroch bývalého vojenského letiska. V múzeu je možnosť vidieť vrtuľníky a lietadlá, ktoré slúžili ako výzbroj pre Československú armádu v rokoch 1945 až 1992 (www.pic-piestany.sk, 2022).

Elektrárňa Piešťany, zrekonštruovaná priemyselná pamiatka, je súčasťou zoznamu národných kultúrnych pamiatok. Účelom rekonštrukcie budovy bolo primárne jej využitie na podporu rozvoja poznávania vedy a techniky pre mladých ľudí. V minulosti dieselová elektrárňa dnes poskytuje aj priestory pre koncerty, výstavy a iné podujatia (www.pic-piestany.sk, 2022).

Kultúrne podujatia v meste sú zväčša organizované v Dome umenia, Kultúrnom a spoločenskom centre Fontána a v Mestskom kultúrnom stredisku mesta Piešťany. Dom umenia, miestne viacúčelové kultúrne zariadenie, predstavuje najväčšie jednosálové kino na Slovensku. Jeho sála pojme 622 divákov (www.pic-piestany.sk, 2022).

Charakter kúpeľného mesta dotvára bohatá ponuka kultúrneho a spoločenského života. Každoročne tu prebiehajú podujatia, častokrát medzinárodného významu, ako sú festivaly, koncerty, výstavy výtvarného umenia alebo filmové prehliadky. V tabuľke č. 3 sme zobrazili významné podujatia, ktoré sa v meste uskutočňujú na pravidelnej báze:

Tabuľka č. 3: Významné podujatia v meste Piešťany

<i>Názov podujatia</i>		<i>Popis podujatia</i>
1.	<i>Grape</i>	Medzinárodný hudobný festival
2.	<i>Cinematik</i>	Medzinárodný filmový festival
3.	<i>Astrofilm</i>	Medzinárodný filmový festival
4.	<i>Music festival Piešťany</i>	Medzinárodný festival klasickej hudby
5.	<i>City fest</i>	Hudobný festival
6.	<i>Lodenica</i>	Hudobný festival
7.	<i>Topfest</i>	Rockový festival
8.	<i>Festival letectva</i>	Festival s leteckým programom
9.	<i>Zázračný oriešok</i>	Festival rozhlasových rozprávok
10.	<i>Organové dni</i>	Festival organovej hudby

11.	<i>Paráda</i>	Bezbariérový festival
12.	<i>Tradičné umelecké remeslá</i>	Prehliadka umeleckých remesiel
13.	<i>Piešťanské zlaté stuhy</i>	Prehliadka historických vozidiel
14.	<i>Otvorenie letnej kúpeľnej sezóny</i>	Slávnosť s kultúrnym programom
15.	<i>Victoria Regia</i>	Súťaž vo viazaní a aranžovaní kvetov
16.	<i>Park Foto</i>	Súťažná výstava fotografií v plenéri
17.	<i>Piešťanská BUĎ FITka</i>	Športovo-turistické podujatie
18.	<i>Slovakman 226</i>	Preteky v dlhom triatlone
19.	<i>Street Art Festival</i>	Tradičné stretnutie pouličného umenia
20.	<i>Bažant Kinematograf</i>	Kočovné letné kino

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov Piešťanského informačného centra, 2022

Na základe uvedených podujatí možno konštatovať, že mesto Piešťany je atraktívne aj pre realizáciu podujatí spadajúcich do oblasti MICE. Jedným z najnavštevovanejších každoročných podujatí sú Piešťanské zlaté stuhy. Už v 30. rokoch 20. storočia sa v Piešťanoch organizovali súťaže o najkrajší automobil. Pri príležitosti podujatia v tom čase do mesta zavítalo množstvo celebrit. V 80. rokoch bola táto tradícia obnovená ako prehliadka historických vozidiel, spojená s vyhodnotením tých najkrajších z nich (www.pic-piestany.sk, 2022).

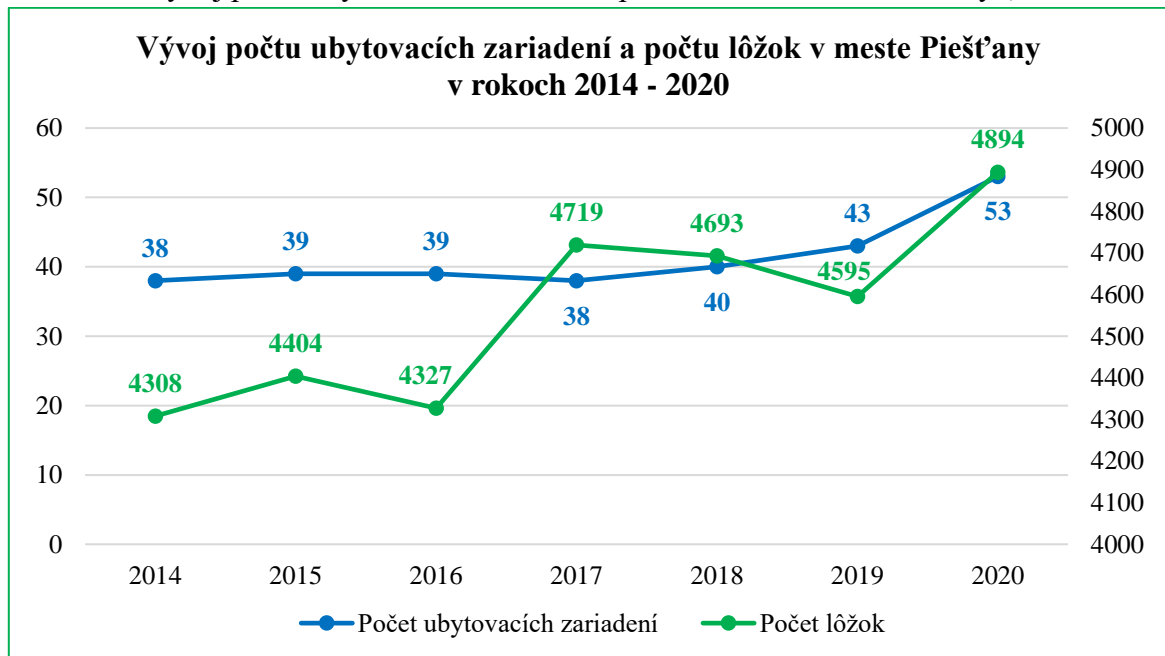
Medzi ďalšie podujatia, ktoré sa v meste konajú na pravidelnej báze, patria napríklad hudobný festival City fest, Otvorenie letnej kúpeľnej sezóny v Piešťanoch, Prehliadka tradičných umeleckých remesiel či festival Lodenica. Kultúrne podujatia každoročne obohacuje aj hudobný festival medzinárodného významu Grape. Festival sa koná na letisku v Piešťanoch, čo umožňuje účasť veľkému množstvu návštevníkov. V posledných ročníkoch prilákal Grape do Piešťan viac ako 20 000 ľudí (www.pic-piestany.sk, 2022).

Môžeme zhodnotiť, že Piešťany sú dnes považované za najznámejšie kúpeľné mesto Slovenska s medzinárodným významom. Mesto navštevuje každoročne približne 80 % návštevníkov práve z dôvodu liečby či rekreácie. Atraktivnosť tohto kúpeľného strediska spočíva aj v mnohých iných prírodných a historických pamiatkach, v rozšírenej ponuke spoločenských podujatí a v neposlednom rade aj v okúzľujúcom čare miestnej atmosféry pri prechádzke po pešej zóne v centre mesta.

Realizačné predpoklady cestovného ruchu v meste Piešťany

Supraštruktúru v rámci ubytovacích služieb mesta tvoria najmä hotely, penzióny a apartmány. Najvýznamnejším poskytovateľom ubytovacích zariadení v meste sú Slovenské liečebné kúpele Piešťany, a.s., ktoré hosťom ponúkajú ubytovanie v šiestich kúpeľných hoteloch (Thermia Palace*****, Esplanade*****, Splendid***, Pro Patria**, Vila Trajan** a hotel Jalta**) (www.ensanahotels.com, 2022). Vývoj počtu ubytovacích zariadení, zobrazený v grafe č. 1, od roku 2014 stúpol. Najväčší počet zaznamenalo mesto práve v roku 2020. Počet lôžok v roku 2020 oproti predchádzajúcemu obdobiu rovnako stúpol o 299 lôžok na celkový počet 4 894. Piešťany poskytujú pre turistov dostatočnú kapacitu ubytovacích zariadení aj vzhľadom na vyšší počet návštevníkov. Využitie stálych lôžok poskytovaných ubytovacími zariadeniami je v priemere na úrovni 40 % za obdobie posledných 10 rokov.

Graf č. 1: Vývoj počtu ubytovacích zariadení a počtu lôžok v meste Piešťany (2014 – 2020)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov Štatistického úradu SR, 2022

K realizačným predpokladom v meste Piešťany patrí aj vybavenosť v rámci komunikačného systému. Riaditeľka OOCR Rezort Piešťany hodnotí dopravnú infraštruktúru v meste a jeho okolí ako výbornú. Výhodou mesta je jeho relatívna blízkosť napríklad do hlavného mesta, ktoré je pri jazde po diaľnici vzdialené približne 90 minút. Nakoľko množstvo zahraničných turistov prilieta do Bratislavy či Viedne, táto vzdialenosť je pre mnohých optimálna. Zahraniční turisti môžu taktiež využiť možnosť privátnych letov na letisko v Piešťanoch. Letisko v roku 2019 obnovilo poskytovanie charterových letov do

Egypta a Turecka. V blízkej budúcnosti plánuje miestne letisko ponuku inomingových letov, ktoré budú prevažne určené pre kúpeľných turistov. K tomuto rozvoju prispeje aj členstvo letiska v OOCR Rezort Piešťany. V úvahe do budúcnosti pre inomingové lety sú napríklad lety z Izraela, Nemecka či iných destinácií, ktoré sú pre mesto zdrojové. Tabuľka č. 4 zobrazuje možnosti využitia dopravy v meste Piešťany:

Tabuľka č. 4: Možnosti využitia dopravnej infraštruktúry v meste Piešťany

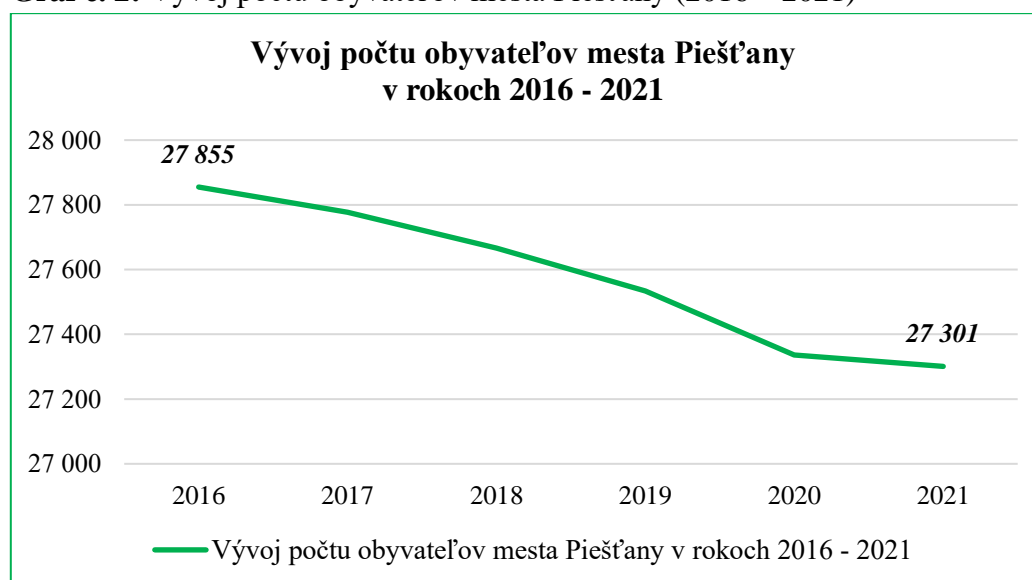
<i>Dopravná infraštruktúra v meste Piešťany</i>			
<i>Cestná doprava</i>	<i>Individuálna doprava</i>	Diaľnica D1	Cesta č. 62 (Trnava – Trenčín) Cesta č. 499 (Myjava – Topoľčany)
	<i>Verejná doprava</i>	MHD: 11 autobusových liniek (ARRIVA Trnava, a.s.)	
<i>Železničná doprava</i>		Železničná trať č. 120 (Bratislava – Žilina)	
<i>Letecká doprava</i>		Letisko Piešťany: charterové lety (Egypt, Turecko)	
<i>Vodná doprava</i>		Vyhlídkové plavby po rieke Váh	
<i>Cyklo-trasy</i>	<i>Kolokruh Sĺňava</i>	Cyklotrasa popri vodnej nádrži Sĺňava, dĺžka: 12 km	
	<i>Cyklochodník Dubová</i>	Cyklotrasa pozdĺž toku Dubovej, dĺžka: 2,3 km	

Zdroj: vlastné spracovanie, 2022

Selektívne predpoklady cestovného ruchu v meste Piešťany

Selektívne predpoklady cestovného ruchu vymedzujú demografickú charakteristiku mesta. Graf č. 2, zobrazujúci vývoj počtu obyvateľov Piešťan, znázorňuje každoročnú tendenciu poklesu obyvateľstva:

Graf č. 2: Vývoj počtu obyvateľov mesta Piešťany (2016 – 2021)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa www.datacube.statistics.sk, 2022

V Piešťanoch bol k 31. 12. 2021 stav trvale bývajúceho obyvateľstva na úrovni 27 301 obyvateľov. Z celkového počtu predstavovalo 14 537 obyvateľov ženy, čo tvorí 53,25 %. Zvyšných 12 764 obyvateľov tvorilo zastúpenie mužov, čiže 46,75 % obyvateľov mesta. Mesto sa vyznačuje nižším počtom predproduktívnej zložky obyvateľstva v porovnaní s krajom či celým Slovenskom. Predproduktívny vek (0 – 14 rokov) je zastúpený 14,1 % z celkového počtu obyvateľov mesta. Podiel poproduktívnej zložky mesta (65 a viac rokov) je vyšší o 12,5 %, čo predstavuje 26,6-percentné zastúpenie. Toto nasvedčuje zvyšovaniu indexu starnutia, ktorý je už v súčasnosti vysoký v porovnaní s indexom pre celú Slovenskú republiku. Produktívny vek (15 – 64 rokov) tvorí v Piešťanoch 59,3 % obyvateľov. Sociologické predpoklady mesta určujú skutočnosť, že obyvateľstvo je tvorené vysokým podielom kvalifikovanej pracovnej sily a vzdelanosti. Nezamestnanosť v okrese predstavuje 4,33 %. Týmto percentom sa Piešťany dlhodobo radia k okresom s najnižšou mierou nezamestnanosti. V meste sídli päť materských, sedem základných, šesť stredných škôl a dve vysoké školy (www.piestany.sk, 2022).

Pokles počtu obyvateľov mesta je spôsobený dlhodobým prirodzeným úbytkom i úbytkom zapríčineným sťahovaním. Faktory, ktoré pôsobia pri rozhodovaní zmeny bydliska občanov Piešťan, sú napríklad nízka kapacita nájomných bytov, zvýšené ceny nehnuteľností zapríčinené vyšším zahraničným dopytom z dôvodu prítomnosti miestnych kúpeľov, nízka diverzifikácia pracovných príležitostí a orientácia výhradne na terciárny sektor a v neposlednom rade aj zánik väčších zamestnávateľov (Považské mlyny a cestovínarne, Chirana, Tesla Piešťany). Občania vnímajú i nedostatočnú podporu v oblasti malého a stredného podnikania zo strany mesta, ku ktorej v konečnom dôsledku negatívne prispieva aj zvýšené daňové zaťaženie zapríčinené miestnym kúpeľným rozmachom.

3.3 Manažment cestovného ruchu v meste Piešťany

Mesto Piešťany patrí od roku 2012 pod Oblastnú organizáciu cestovného ruchu s názvom Rezort Piešťany. Najvyšším orgánom Rezortu je valné zhromaždenie, ktoré tvoria jednotliví členovia OOCR zobrazení v tabuľke č. 5. Štyria členovia tvoria predstavenstvo, ktorého funkciou je zabezpečenie činnosti a fungovania organizácie. Výkonným orgánom je riaditeľ Rezortu, ktorým je v súčasnosti Ing. Tatiana Nevolná. Rezort je financovaný povinnými a dobrovoľnými členskými príspevkami a tiež poskytnutím dotácie Ministerstva dopravy a výstavby SR.

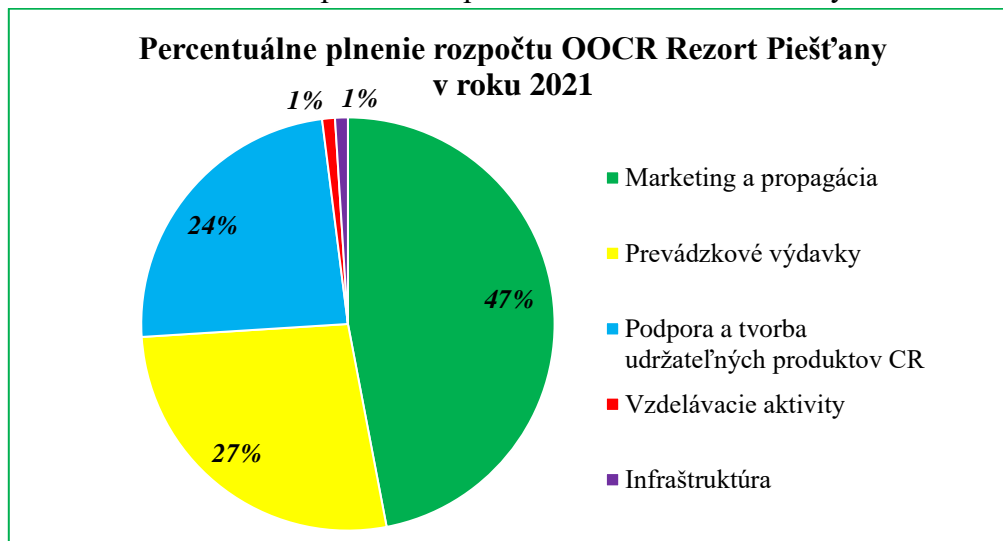
Tabuľka č. 5: Členovia OOCR Rezort Piešťany

Členovia OOCR Rezort Piešťany			
Samospráva	- Mesto Piešťany - Mesto Hlohovec - Mesto Vrbové - Obec Banka - Obec Bašovce	- Obec Drahovce - Obec Jalšové - Obec Krakovany - Obec Ostrov - Obec Rakovice	- Obec Ratnovce - Obec Trebatice - Obec Veľké Orvište - Obec Moravany nad Váhom
Subjekty	- Centrum mesta Piešťany - Hotel Park**** - Hotel Park Avenue**** - KIRA n.o. - Kúpele Piešťany	- La Musica - Letisko Piešťany - Mikroregión nad Holeškou - Winter Media - Zuckmann Villa	

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov OOCR Rezort Piešťany, 2022

Rezort Piešťany pracoval v roku 2021 s rozpočtom vo výške viac ako 356-tisíc eur. Ministerstvo dopravy a výstavby SR prispelo k rozpočtu dotáciou v hodnote 114-tisíc eur. Táto suma predstavuje plnú výšku dotácie, ktorú Rezort Piešťany žiadal na základe podaného projektu. Najvyšší členský príspevok poskytlo samotné mesto Piešťany, a to vo výške 95 000 €. Približné percentuálne plnenie rozpočtu Rezortu Piešťany za rok 2021 zobrazuje graf č. 3:

Graf č. 3: Percentuálne plnenie rozpočtu OOCR Rezort Piešťany v roku 2021

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov OOCR Rezort Piešťany, 2022

Finančnú podporu pre jednotlivé subjekty realizuje Rezort na základe žiadosti o finančný príspevok. Realizácii predchádza podanie žiadosti vždy do konca roka, ktorý predchádza roku získania príspevku. Začiatkom nasledujúceho roka, približne do 15.

februára, zasadne výberová komisia zložená zo siedmich členov OOCR. Na základe zasadnutia sa rozhoduje, akú vysokú čiastku Rezort rozdelí medzi jednotlivé podujatia či iné projekty. Konečná poskytnutá výška príspevku závisí nielen od žiadanej sumy, ale i od prínosu a potenciálu z hľadiska návštevnosti či prilákania nových turistov do destinácie.

Riaditeľka OOCR Rezort Piešťany vníma cieľ Rezortu ako budovanie atraktívnej turistickej destinácie vzniknutej prepojením obcí, miest, subjektov poskytujúcich služby turizmu a subjektov iných odvetví. Hlavným cieľom organizácie je predovšetkým zvyšovanie príjmu z cestovného ruchu, ktorému predchádza zlepšenie povedomia o danej lokalite, vyšší počet návštevníkov, dlhšie pobyty, ako aj väčšie výdavky návštevníkov počas pobytu v regióne.

Okrem OOCR je pre návštevníkov a rezidentov mesta Piešťany dostupné i Piešťanské informačné centrum (ďalej len PIC). Informačné centrum v roku 2003 zriadila a doteraz spravuje Mestská knižnica ako jediná knižnica na Slovensku. PIC v rámci svojej činnosti poskytuje občianske a turistické informácie, propagačné letáky a publikácie pre návštevníkov a občanov mesta. Taktiež organizuje besedy a prednášky súvisiace s umením a cestovným ruchom (PHSR mesta Piešťany, 2015). Zaoberá sa aj usporadúvaním výstav a kultúrno-vzdelávacích podujatí. V rokoch 2006 až 2007 Piešťanské informačné centrum pristúpilo k rekonštrukcii vďaka projektu Piešťanské informačné centrum ako nástroj podpory rozvoja cestovného ruchu. PIC následne rozšírilo svoje kancelárske priestory a inštalovalo dva informačné terminály v meste. Terminály poskytujú informácie o meste nepretržite 24 hodín denne (www.kniznica.sk, 2022).

3.3.1 Marketing cestovného ruchu v meste Piešťany

OOCR Rezort Piešťany tvorí významnú marketingovú základňu pre rozvoj miestneho cestovného ruchu. V rámci digitálneho marketingu dáva Rezort do povedomia všetky relevantné informácie z oblasti cestovného ruchu v regióne. Prostredníctvom sociálnych sietí a webovej stránky Rezortu Piešťany sú návštevníci informovaní o nastávajúcich podujatiach v meste. Ďalej Rezort vytvára rôzne publikácie a videá. Tie sú zverejňované na základe nákupu mediálneho priestoru, v rámci ktorého sú to prevažne reklamné plochy, reklama v rádiu a v televízii či v tlačených médiách. Marketingovú komunikáciu Rezortu, pre zvýšenie povedomia verejnosti o miestnom turizme, tvorí aj predaj reklamných predmetov a suvenírov. Podľa slov výkonnej riaditeľky Rezortu Piešťany

sa má predaj do budúcnosti rozšíriť. Pre turistov by to znamenalo nákup promo predmetov aj v Piešťanskom informačnom centre či cez pripravovaný online obchod Rezortu Piešťany.

Marketing a propagáciu cestovného ruchu v meste zabezpečuje Rezort Piešťany taktiež prostredníctvom prezentácií na výstavách a veľtrhoch na Slovensku i v zahraničí. Rezort organizuje dvakrát ročne infocesty pre novinárov zo slovenských a českých médií. Infocesty sú dôležitým aspektom miestneho cestovného ruchu z dôvodu prezentácie Piešťan v mnohých médiách.

Ďalším marketingovým nástrojom je zavedenie online Regionálnej karty výhod. Touto metódou chce OOCR Rezort Piešťany nielen prilákať návštevníkov, ale i zjednotiť subjekty cestovného ruchu v meste. Do regionálneho systému spoločného marketingu, ktorý bol zavedený koncom roka 2021, sa môžu zapojiť podnikatelia z piešťanského regiónu. Zapojení podnikatelia ponúkajú svojim zákazníkom prostredníctvom digitálnej karty zľavy a iné zvýhodnenia. Poskytovatelia zliav sa samostatne rozhodujú o tom, či držiteľom karty poskytnú percentuálne alebo množstevné zľavy. Osobitne rozhodujú aj o frekvencii využívania zliav. Rezort uisťuje používateľov Regionálnej karty výhod, že prihlásenie do systému je jednoduché a rýchle. Piešťanská karta výhod je rozdelená podľa cieľových skupín do troch stupňov. Týmto rozdelením Rezort podporuje príjazdový aj domáci cestovný ruch. Pre občanov mesta je prioritne vyhradená ročná karta, tzv. Karta Piešťanca, zavedením ktorej Rezort ponúka výhody miestnemu obyvateľstvu. Nakoľko sú Piešťany známe hlavne liečebným pobytom, ktorý trvá zvyčajne 21 až 28 dní, Rezort poskytuje aj mesačnú kartu. Pre tých, ktorí prídu do destinácie na kratší čas je určená týždenná karta výhod.

Oblasťná organizácia cestovného ruchu spustila v roku 2021 centrálny kalendár podujatí, ktorý slúži ako prehľad plánovaných podujatí v meste a jeho okolí. Kalendár je pre návštevníkov dostupný na webovej stránke Rezortu Piešťany. Organizátori do kalendára pridávajú pripravované podujatia na základe kontaktu s Rezortom Piešťany a bližšieho uvedenia základných informácií o podujatí. Hlavnou myšlienkou projektu je centralizovanie informácií na jednom mieste pre lepšiu prehľadnosť návštevníkov a miestnych obyvateľov.

Výkonná riaditeľka Rezortu Piešťany vníma ako podstatnú časť budúceho marketingu destinácie spustenie mobilnej aplikácie. Rezort plánuje dostupnosť aplikácie pre verejnosť v priebehu roka 2022, čím chce priblížiť všetky možnosti aktivít cestovného ruchu, ktoré destinácia ponúka. Oblastná organizácia chce týmto spôsobom poskytnúť návštevníkom komplexné informácie. Aplikácia bude v pilotnom roku ponúkať tipy na

výlety v Piešťanoch a okolí a informácie o jednotlivých atraktivitách miestneho cestovného ruchu. Obsah aplikácie bude tvoriť aj kalendár nastávajúcich podujatí, ktoré sa v meste konajú. Neskôr plánuje Rezort mobilnú aplikáciu rozšíriť o online turistických sprievodcov mestom. Obsahom aplikácie budú aj jazykové mutácie pre zahraničných turistov.

Efektívna marketingová komunikácia je jedným z kľúčových aspektov ponukovej destinácie cestovného ruchu. Marketing, ktorý pre jednotlivých členov OOCR tvorí Rezort Piešťany, hodnotíme ako správne nastavený a schopný osloviť mnoho potenciálnych návštevníkov. Z nášho hľadiska však ako negatívnu stránku miestneho marketingu vnímame absenciu jednotnej značky destinácie, pod ktorou by sa kúpeľné mesto prezentovalo ucelenou a zapamätateľnou formou.

3.4 Ukazovatele výkonnosti cestovného ruchu v meste Piešťany

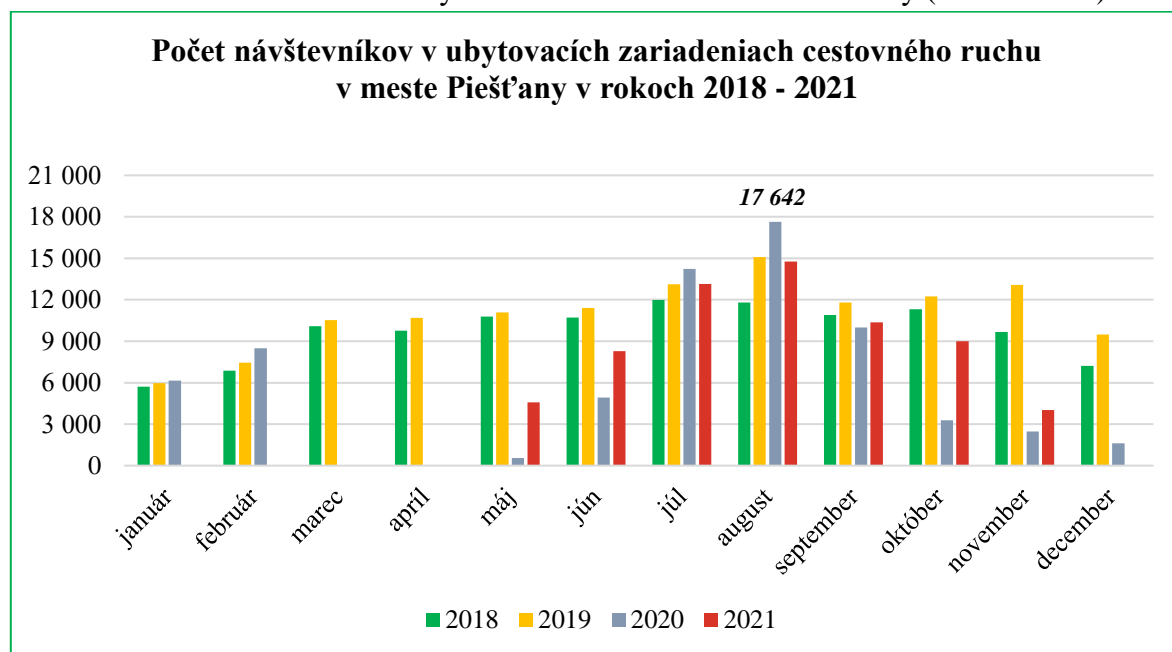
3.4.1 Návštevnosť mesta Piešťany

V rámci ukazovateľov výkonnosti cestovného ruchu mesta Piešťany je potrebné určiť návštevnosť danej lokality. Mesto patrí v Trnavskom kraji medzi popredných ťahúňov cestovného ruchu. V roku 2021 z celkového počtu návštevníkov kraja pripadalo 35,8 % na okres Piešťany. Piešťanský okres, aj napriek nepriaznivým okolnostiam z dôvodu pandémie ochorenia COVID-19, v sledovanom roku tvoril 48,98 % podiel z celkového počtu prenocovaní v rámci kraja. V tom istom roku predstavovali tržby ubytovacích zariadení v okrese Piešťany približne polovicu z celkových tržieb za ubytovanie v kraji.

Graf č. 4 zaznamenáva v sledovanom období rokov (2018 až 2021) počet návštevníkov ubytovacích zariadení v meste Piešťany. V roku 2018 bol zaznamenaný najvyšší počet v mesiaci júl, a to 11 987 návštevníkov. Zvýšenú návštevnosť mesta v letných mesiacoch pripisujeme k využitiu kúpeľných pobytov práve v letnej sezóne, ktorá je pre cestovný ruch na Slovensku kľúčová. V roku 2018 navštívilo mesto Piešťany spolu 116 813 návštevníkov. Vývoj v roku 2019 oproti predchádzajúcemu obdobiu mierne stúpol. Najvyššiu návštevnosť zaznamenalo mesto v auguste, konkrétne 15 093 návštevníkov. V tomto roku bol celkový počet návštevníkov o 15 123 väčší ako v roku 2018. Rok 2020 sa spočiatku vyvíjal priaznivo. Vo februári vzrástol celkový počet návštevníkov v relevantnom vyjadrení o 14,13 % oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka. Neskôr, v dôsledku prvej vlny pandémie, začala návštevnosť upadať. S tým súvisí aj skutočnosť, že v grafe nie sú zobrazené údaje za mesiace marec a apríl 2020 a údaje za január až apríl a december 2021.

Pre dôveryhodný charakter týchto údajov Štatistický úrad SR návštevnosť v týchto mesiacoch nepublikuje. V auguste 2020 bol zaznamenaný najvyšší vývoj návštevnosti za sledované obdobie (17 642 návštevníkov). Tento nárast však predchádzal opätovnému prudkému poklesu. V roku 2021 bol najnavštevovanejším mesiacom august, kedy mesto navštívilo 14 758 ľudí. V nasledujúcich mesiacoch návštevnosť opäť klesla v súvislosti s opätovným šírením koronavírusu v treťom kvartáli roku 2021.

Graf č. 4: Počet návštevníkov ubytovacích zariadení v meste Piešťany (2018 – 2021)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa www.datacube.statistics.sk, 2022

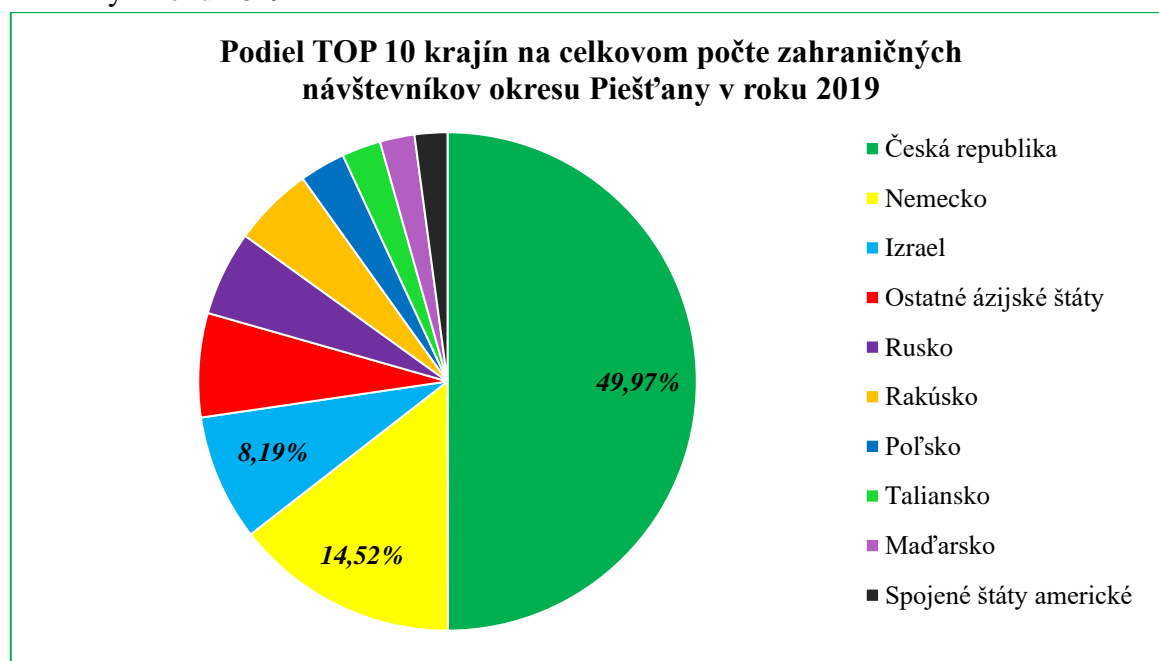
Medziročný pokles v roku 2020 oproti roku 2019 sa odzrkadľuje aj v priemernej dĺžke prenocovania v ubytovacích zariadeniach mesta Piešťany, ktorá sa z pôvodných 5,38 nocí (rok 2019) skrátila na 5,12 nocí (rok 2020). Pokles sa odráža aj v tržbách ubytovacích zariadení v rámci Rezortu Piešťany, ktoré medziročne klesli o 48,8 % na 11 877 304 €. Počet návštevníkov sa v týchto ubytovacích zariadeniach znížil o 39 % na 82 085 ľudí.

Zdrojové trhy mesta a okresu Piešťany

Pri určení štruktúry návštevnosti sme ako sledované obdobie vymedzili rok 2019, nakoľko návštevnosť v tomto roku ešte nebola ovplyvnená ochorením COVID-19. V roku 2019 predstavoval napr. podiel zahraničných návštevníkov v piešťanských kúpeľných zariadeniach až 41 %. O rok neskôr zavítalo do miestnych kúpeľov iba 19 % zahraničných hostí a v roku 2021 vykazujú miestne kúpele 18 % podiel návštevníkov zo zahraničia.

Z grafu č. 5 vyplýva, že najvyššie zastúpenie návštevnosti v okrese Piešťany spomedzi zahraničných návštevníkov mala Česká republika. V sledovanom roku navštívilo okres 23 826 obyvateľov Čiech. Česká republika je nielen pre lokalitu Piešťany, ale i pre celé Slovensko, stabilnou a najsilnejšou zdrojovou krajinou cestovného ruchu. Česi sú prioritným trhom vďaka geografickej blízkosti, jednotnej histórii a vzájomnému priateľskému prístupu oboch krajín (MDV SR, 2017). K návštevnosti ďalej prispelo Nemecko, z ktorého v roku 2019 navštívilo okres Piešťany 6 923 obyvateľov. Toto číslo predstavovalo 14,52 % podiel v rámci zahraničných návštevníkov. Významnými návštevníkmi mesta a okresu sú aj občania Izraela, ktorí tvorili 8,19 % podiel na celkovej návštevnosti zahraničných turistov. Návštevnosť ďalej tvorili ostatné ázijské štáty, Rusko, Rakúsko, Poľsko, Taliansko, Maďarsko a poslednú desiatku uzatvárali Spojené štáty americké.

Graf č. 5: Podiel TOP 10 krajín na celkovom počte zahraničných návštevníkov okresu Piešťany v roku 2019

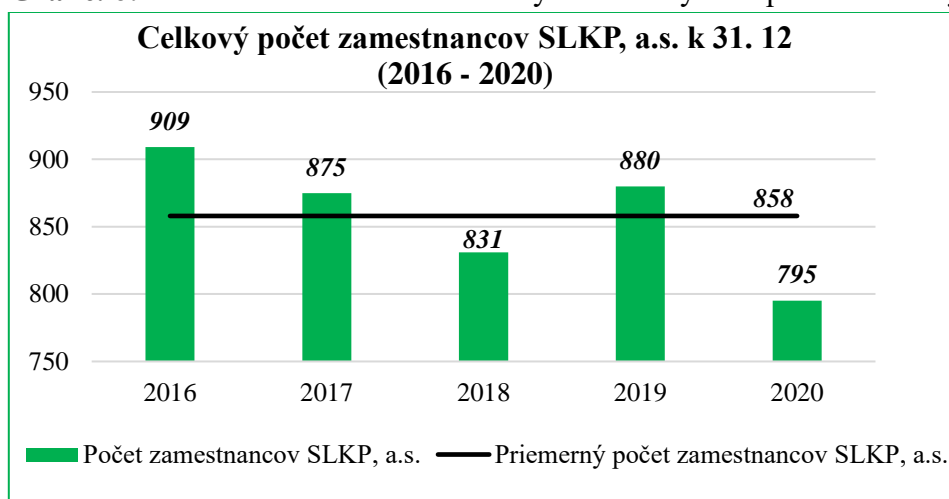
Zdroj: vlastné spracovanie podľa www.datacube.statistics.sk, 2022

3.4.2 Zamestnanosť v kúpeľnom cestovnom ruchu

Celkovú zamestnanosť vyvolanú cestovným ruchom a jeho nadväzujúcimi odvetviami v meste Piešťany nemožno určiť s presnosťou. Cestovný ruch poskytuje pracovné príležitosti nielen miestnym obyvateľom, ale taktiež obyvateľom z okolitých dedín. Nakoľko prierezový charakter cestovného ruchu neumožňuje zachytiť zamestnanosť zabezpečenú turizmom, pre potreby bakalárskej práce sme v grafe č. 6 priblížili

zamestnanosť v rámci najvýznamnejšieho zamestnávateľa v terciárnom sektore v meste. Slovenské liečebné kúpele Piešťany, a.s. evidovali k 31. 12. 2020 presne 795 zamestnancov. V roku 2019 bol stav zamestnancov k 31. 12. vyšší o 85 ľudí, čiže ich celkový počet bol 880. Úpadok počtu zamestnancov v roku 2020 je možné pripisovať k pandemickej situácii a protipandemickým opatreniam. K 31. decembru 2018 predstavoval počet zamestnancov 831. V roku 2017 to bolo o 44 zamestnancov viac ako v roku 2018. Najvyšší počet zamestnaných v rámci vybraných rokov vykazovali Slovenské liečebné kúpele Piešťany v roku 2016, konkrétne 909 ľudí (www.registeruz.sk, 2021).

Graf č. 6: Počet zamestnancov Slovenských liečebných kúpeľov Piešťany, a.s. k 31. 12.

Zdroj: vlastné spracovanie podľa účtovných závierok Slovenských liečebných kúpeľov Piešťany, a.s.

Slovenské liečebné kúpele Piešťany, a.s. sú v súčasnosti hlavným prevádzkovateľom miestnych kúpeľov. Kúpeľné zariadenia patria pod medzinárodnú sieť Ensana Health Spa. Na Slovensku sú pod značkou Ensana prevádzkované kúpele v Piešťanoch a v Smrdákoch. V roku 2020 mali Slovenské liečebné kúpele Piešťany, a.s. tržby 20,47 miliónov eur, čo bolo o 17,79 miliónov eur menej ako v roku 2019. Spoločnosť v roku 2020 vykázala stratu 4,76 miliónov eur. Záporný hospodársky výsledok je vo veľkej miere zapríčinený prítomnosťou protipandemických opatrení spojených so zatváraním kúpeľov (www.finstat.sk, 2021).

3.4.3 Príjmy plynúce z miestnej dane za ubytovanie

Výšku dane za ubytovanie v kúpeľnom meste Piešťany výrazne ovplyvňuje miestny cestovný ruch. Turizmus svojim pôsobením všeobecne vytvára určité príjmy. Aj z tohto hľadiska nie je jednoduché zachytiť presný podiel príjmu z prierezového odvetvia pre dané územie. Jeden z príjmov je zobrazený v rámci spomínanej miestnej dane za ubytovanie. Cestovný ruch tvorí význam pre územie a jeho rozvoj aj pôsobením na výšku tejto dane.

Podľa zákona č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady je predmetom dane za ubytovanie odplatné prechodné ubytovanie fyzickej osoby v zariadení poskytujúcom služby prechodného ubytovania. Daňovníkom je fyzická osoba, ktorá sa v zariadení odplatne ubytuje. Podľa Všeobecne záväzného nariadenia mesta Piešťany o miestnych daniach č. 12/2012 v znení Všeobecne záväzného nariadenia č. 7/2018 sú od miestnej dane za ubytovanie oslobodené tieto osoby:

- a) nevidomá osoba, bezvládna osoba, držiteľ preukazu ZŤP a ZŤP/S a ich sprievodcovia,
- b) osoba do 18 roku veku,
- c) študenti študujúci na území mesta Piešťany,
- d) fyzické osoby s trvalým pobytom v meste Piešťany,
- e) osoba, ktorá je v zariadení, v ktorom sa odplatne prechodne ubytuje, prihlásená na prechodný pobyt.

Platiteľmi dane za ubytovanie sú miestni prevádzkovatelia zariadení, ktorí poskytujú ubytovanie. Poslanci mesta Piešťany rozhodli v roku 2018 o zvýšení sadzby dane za ubytovanie s účinnosťou od 1. 1. 2019 na 1,50 € za osobu/noc (pôvodne: 1,10 € za osobu/noc). Táto daň nezaťažuje väčšinu občanov a zároveň výrazne prispieva k zvyšovaniu miestnej životnej úrovne (www.piestany.sk, 2022).

Vzhľadom na súčasnú situáciu bola v roku 2020 položka predpokladanej získanej dane za ubytovanie v meste Piešťany znížená (zreálnená). Podľa tabuľky č. 6 predstavovala rozpočtovaná čiastka dane za rok 2020 sumu 395 000,00 €. Reálna získaná čiastka bola 475 785,00 €, čo tvorí plnenie rozpočtu na 120,45 %. V roku 2019 bola taktiež dosiahnutá rozpočtovaná výška dane, a to konkrétne na úrovni 103,02 %. Výsledky plnenia za predchádzajúce roky (2016 – 2018) vykazujú, že výnosy z dane v tomto období rokov nedosiahli rozpočtovanú úroveň. Mesto v roku 2018 prostredníctvom dane za ubytovanie získalo 96,68 % z rozpočtovanej výšky. Plnenie miestnej dane v roku 2017 dosahovalo úroveň 95,48 % a v roku 2016 97,16 % z predpokladanej čiastky. Jedným z dôvodov dosiahnutia rozpočtovanej výšky dane v prelomovom roku 2019 je medziročný nárast počtu prenocovaní, ku ktorému môžeme pripisovať aj zavedenie rekreačných poukazov pre zamestnancov (Záverečné účty mesta Piešťany za roky 2016 – 2020).

Podiel dane za ubytovanie tvoril v roku 2020 len 3 % z daňových príjmov mesta. Daň za ubytovanie, ako súčasť rozpočtu mesta, nepredstavuje najväčšiu položku z jednotlivých daní, ale tvorí nezanedbateľnú časť príjmu pre mesto. V sledovanom období rokov (2016 - 2020) mala daň stúpajúci charakter. Výnimkou je však posledný sledovaný rok, kedy získaná čiastka predstavovala len 59,59 % z dane, ktorá bola získaná v predchádzajúcom období.

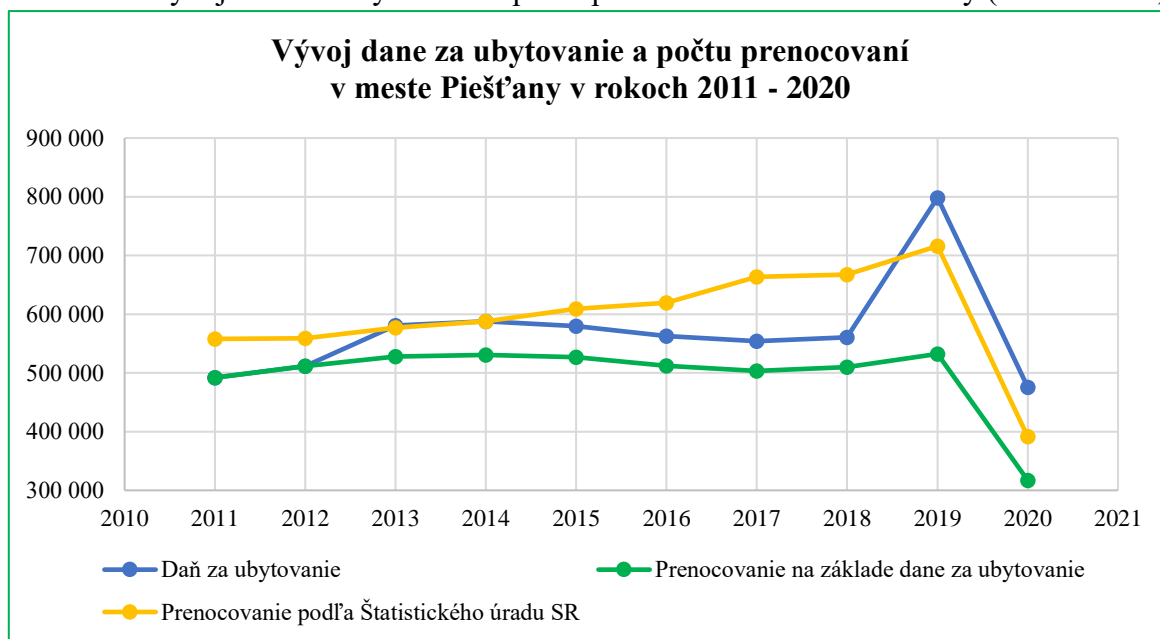
Tabuľka č. 6: Daň za ubytovanie v meste Piešťany za obdobie rokov 2016 – 2020 v eurách

<i>Rok</i>	<i>Daň za ubytovanie</i>	<i>Rozpočtovaná výška dane</i>	<i>Percentuálne plnenie rozpočtovanej výšky dane</i>
<i>2016</i>	562 970,08 €	579 400,00 €	97,16 %
<i>2017</i>	553 757,59 €	580 000,00 €	95,48 %
<i>2018</i>	560 769,85 €	580 000,00 €	96,68 %
<i>2019</i>	798 441,00 €	775 000,00 €	103,02 %
<i>2020</i>	475 785,00 €	395 000,00 €	120,45 %

Zdroj: vlastná spracovanie podľa Záverečných účtov mesta Piešťany v období rokov 2016 - 2020

Na základe grafu č. 7 možno v roku 2019 pozorovať výraznú zmenu zvýšenia návštevníckych príspevkov do miestneho rozpočtu:

Graf č. 7: Vývoj dane za ubytovanie a počtu prenocoaní v meste Piešťany (2011 – 2020)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR a Záverečných účtov mesta Piešťany, 2022

Významný nárast návštevníckych príspevkov zapríčinila nielen väčšia návštevnosť, ale taktiež zvýšenie dane za ubytovanie z pôvodných 1,10 € na 1,50 € za osobu na jednu noc.

Pokiaľ by mesto nepristúpilo k zvýšeniu poplatku o 0,40 €, potom by v roku 2019 získalo v rámci dane za ubytovanie o 212 917,60 € menej. Rozdiel medzi údajmi Štatistického úradu SR a údajmi počtu prenocovaní na základe dane za ubytovanie je značný z dôvodu oslobodenia od poplatku pre vybrané skupiny ľudí. Graf č. 7 taktiež zachytáva skutočnosť, že mesto Piešťany patrí počtom prenocovaní medzi top 5 najlepších destinácií na Slovensku. V roku 2020 boli najnavštevovanejšími lokalitami podľa počtu prenocovaní Vysoké Tatry (región), ďalej Bratislava, Piešťany, Trenčianske Teplice a prvú päťicu uzatvárali Košice (Ubytovacia štatistika CR na Slovensku za rok 2020, 2021).

Komparácia výnosov plynúcich z dane za ubytovanie v okresných mestách Trnavského samosprávneho kraja

Pre zachytenie významnosti miestneho cestovného ruchu v Piešťanoch sme prostredníctvom grafu č. 8 zobrazili komparáciu výnosov z dane za ubytovanie v jednotlivých okresných mestách Trnavského kraja. V tabuľke č. 7 sú zobrazené sadzby dane za ubytovanie v jednotlivých mestách. Nakoľko zákon o miestnych daniach ponecháva výšku sadzby dane v kompetencii správcov dane, ich hodnota je rozdielna. Sadzba sa pohybuje od 0,50 € (za osobu na jednu noc) v Hlohovci až po 2 € v Trnave. Jednotlivé mestá určujú sadzbu aj s ohľadom na návštevnosť v minulých rokoch a na základe celkového zhodnotenia ponuky a dopytu po miestnom cestovnom ruchu. Následne je výška príjmov z dane za ubytovanie s ohľadom na výšku sadzby dane a návštevnosti miest značne odlišná.

Tabuľka č. 7: Sadzba dane za ubytovanie v okresných mestách Trnavského samosprávneho kraja v roku 2020 v eurách

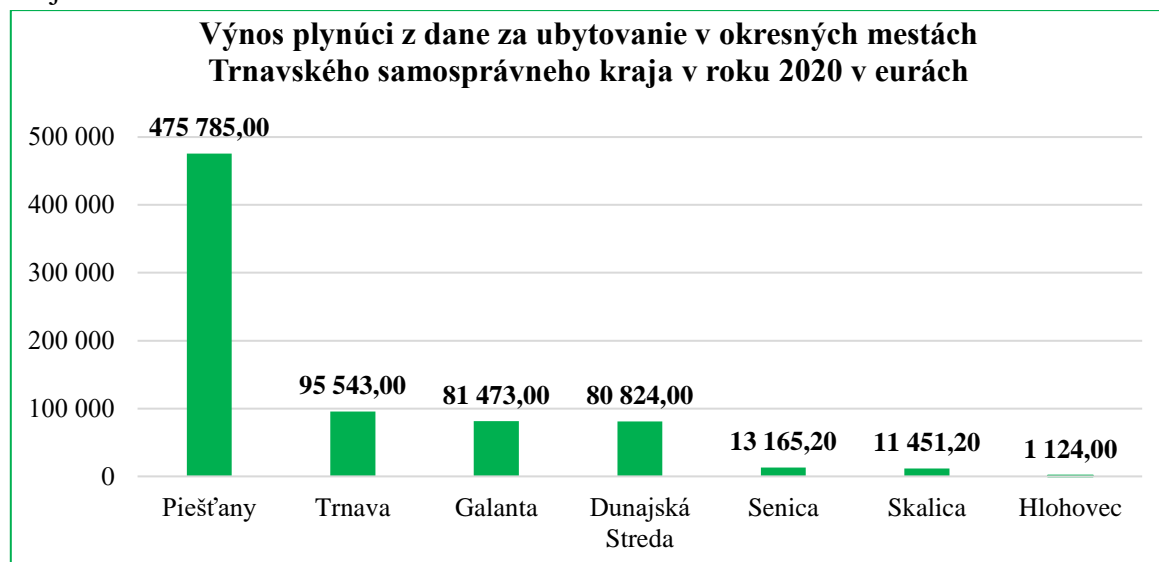
<i>Mesto</i>	<i>Sadzba dane za ubytovanie v roku 2020</i>
Trnava	2,00 €
Piešťany	1,50 €
Galanta	1,00 €
Dunajská Streda	1,00 €
Skalica	0,90 €
Senica	0,60 €
Hlohovec	0,50 €

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Všeobecne záväzných nariadení jednotlivých miest, 2022

Graf č. 8 zobrazuje skutočnosť, že výnos z dane za ubytovanie v rámci okresných miest tvorí pre mesto Piešťany najvýznamnejšiu čiastku. V sledovanom roku 2020 bol v meste výnos až o 380 242 € vyšší ako v krajskom meste. V Galante predstavoval výnos z dane za ubytovanie 81 473 €, čo tvorí 17,12 % z výnosu v Piešťanoch. V Dunajskej Strede

bola realizovaná čiastka miestnej dane za ubytovanie v roku 2020 o 649 € nižšia ako v Galante. V Senici predstavovala suma dane za ubytovanie 2,77 % podiel z čiastky v Piešťanoch a v Skalici 2,41 % podiel. Najnižšia získaná čiastka z dane za ubytovanie bola v Hlohovci. Mesto získalo 1 124 €, čiže 0,24 % z realizovanej čiastky v Piešťanoch. Prvenstvo mesta Piešťany je výrazne ovplyvnené vysokým počtom prenocovaní, ktoré vytvára prítomnosť miestnych kúpeľov. V sledovanom roku 2020 tvoril na základe získanej dane počet prenocovaní v meste Trnava len 15 % podiel z počtu prenocovaní v Piešťanoch.

Graf č. 8: Výnos z dane za ubytovanie v okresných mestách Trnavského samosprávneho kraja v roku 2020 v eurách

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Záverečných účtov jednotlivých miest, 2022

3.5 Meranie stupňa rozvoja cestovného ruchu v regióne Piešťany

Na základe koeficientov merania stupňa regionálneho rozvoja cestovného ruchu zobrazených v prvej kapitole, sme realizovali výpočet pre mesto Piešťany a jeho región. Pre výpočet sme určili územnú jednotku na lokálnej úrovni (NUTS IV = okres). Výpočet z dôvodu prierezového charakteru cestovného ruchu nezachytáva zamestnanosť v rámci celého odvetvia. Koeficienty vymedzujú zamestnanosť v supraštruktúre cestovného ruchu.

Isardov lokalizačný koeficient (Lcr)

S použitím dostupných dát databázy Štatistického úradu SR (DATAcube) sme pre porovnateľnosť dosiahnutých výsledkov do vzorca dosadili údaje výhradne o počte zamestnancov podľa ekonomickej činnosti zistených pracoviskovou metódou (zamestnanci sú zaradení do okresu v rámci svojho pracoviska, údaje sú spracované výberovým

získaním za podniky a organizácie bez ohľadu na počet zamestnancov a podľa klasifikácie SK NACE Rev. 2). Ako zamestnanosť v cestovnom ruchu sme vymedzili *zamestnanosť v rámci ubytovacích a stravovacích služieb*. Tento ukazovateľ abstrahuje od zamestnanosti v charakteristických odvetviach cestovného ruchu, ako sú služby osobnej dopravy, služby kultúry či služby cestovných kancelárií a agentúr. Porovnávané údaje sú za rok 2020.

Isardov lokalizačný koeficient počtu zamestnancov v rámci ubytovacích a stravovacích služieb v regióne Piešťany za rok 2020:

$$LCR = \frac{\frac{Z_{ci}}{Z_i}}{\frac{T_c}{T}} = LCR = \frac{\frac{625}{17\ 104}}{\frac{30\ 725}{1\ 613\ 932}} = 1,9194 \doteq 1,92$$

kde Z_{ci} = zamestnanosť v CR v regióne i , Z_i = celková zamestnanosť v regióne i , T_c = zamestnanosť v CR v štáte, T = celková zamestnanosť v štáte.

Hodnota ukazovateľa lokalizačného koeficientu, ktorý určuje stupeň rozvoja regionálneho cestovného ruchu, je väčšia ako 1. Táto hodnota vyjadruje, že cestovný ruch na regionálnej úrovni v Piešťanoch má výraznejšie zastúpenie ako zastúpenie cestovného ruchu na celonárodnej úrovni.

Koeficient rozvoja cestovného ruchu (Kcr)

Výpočet sme realizovali pomocou zhodných údajov o počte zamestnancov podľa ekonomickej činnosti zistených pracoviskovou metódou. Údaje opäť určujú počet zamestnancov v rámci ubytovacích a stravovacích služieb. Informácie o počte obyvateľov boli taktiež získané prostredníctvom databázy Štatistického úradu SR (STATdat). K 31. 12. 2020 malo Slovensko 5 459 781 obyvateľov a okres Piešťany mal 62 626 obyvateľov.

Koeficient rozvoja cestovného ruchu v rámci počtu zamestnancov ubytovacích a stravovacích zariadení v regióne Piešťany za rok 2020:

$$Kcr = \frac{\frac{Z_{ci}}{Z_i}}{\frac{O_i}{O_t}} = Kcr = \frac{\frac{625}{17\ 104}}{\frac{62\ 626}{5\ 459\ 781}} = 3,1857 \doteq 3,19$$

kde O_i = počet obyvateľov regiónu i , O_t = počet obyvateľov štátu.

Hodnota koeficientu je výrazne vyššia ako 0. Ukazovateľ vyjadruje, že v regióne Piešťany má výrazne väčší význam cestovný ruch pre tvorbu zamestnanosti ako v rámci celonárodnej úrovne.

3.6 SWOT analýza cestovného ruchu v meste Piešťany

Na základe dosiahnutých výsledkov a informácií od výkonnej riaditeľky OOCR Rezort Piešťany sme vyprofilovali nasledujúcu SWOT analýzu cestovného ruchu v meste Piešťany:

Tabuľka č. 8: SWOT analýza cestovného ruchu v meste Piešťany

<i>Silné stránky</i>	<i>Slabé stránky</i>
Prítomnosť prírodných liečivých zdrojov	Nedostatok investícií do rozvoja CR
Teplá klimatická oblasť	Absencia jednotnej značky destinácie
Medzinárodná tradícia miestnych kúpeľov	Stav vybraných kúpeľných hotelov
Vhodné podmienky pre kongresový CR	Stav termálneho kúpaliska Eva
Pestré kultúrne a spoločenské vyžitie	Neudržiavané objekty a pamiatkové budovy
Kvalitná marketingová stratégia destinácie	Zánik väčších zamestnávateľov
Dostatočná kapacita ubytovacích služieb	Nízka diverzifikácia pracovných príležitostí
Vhodné podmienky pre vodné športy	Slabá podpora MSP v oblasti služieb CR
Rozvinutá dopravná infraštruktúra	Nedostatočná kapacita nájomných bytov
Vybudované cyklotrasy	Zvýšené ceny nehnuteľností: zahraničný dopyt
Vzdelanie v oblasti hotelierstva: HaLW*	Úbytok obyvateľstva a starnutie populácie
<i>Príležitosti</i>	<i>Ohrozenia</i>
Tvorba jednotnej značky destinácie	Legislatívne zmeny
Modernizácia vybraných kúpeľných hotelov	Nepredvídaná situácia (napr. pandémie)
Rekonštrukcia termálneho kúpaliska Eva	Zánik významného zdrojového trhu (Rusko)
Rekonštrukcia neudržiavaných objektov	Pokles využitia potenciálu prírodných zdrojov
Tvorba produktu CR pre rozličné segmenty	Zánik významných kultúrnych podujatí
Rozvoj spolupráce s partnerskými mestami	Environmentálna záťaž činnosťou turistov
Zvýšenie starostlivosti o ŽP	Zhoršenie stavu infraštruktúry CR
Vybudovanie bezbariérového mesta	Rastúce ceny služieb v CR
Využitie potenciálu blízkosti letiska	Konkurencieschopnosť iných kúpeľných miest
Podpora MSP v oblasti služieb CR	Odliv kvalifikovanej pracovnej sily
Podpora tvorby zamestnanosti pre absolventov	Obmedzenie fin. prostriedkov pre rozvoj CR

Zdroj: vlastné spracovanie, 2022, *Hotelová akadémia Ludovíta Wintera

Vychádzajúc zo zobrazenej SWOT analýzy môžeme pozorovať významný aspekt prítomnosti mnohých silných stránok destinácie, ktoré predurčujú Piešťany k dlhodobému rozvoju cestovného ruchu. K hlavným slabým stránkam mesta zaradíme úbytok počtu obyvateľov a kontinuálny proces starnutia populácie. Mesto Piešťany ovplyvňujú aj faktory

externého prostredia. Podstatnou príležitosťou pre rozvoj miestneho cestovného ruchu je tvorba nového produktu pre iné segmenty, ako sú kúpeľní hostia a taktiež podpora malých a stredných podnikateľov. Závažným ohrozením je odliv kvalifikovanej pracovnej sily, hlavne v oblasti zdravotníctva v rámci kúpeľnej starostlivosti.

3.7 Návrhy a odporúčania

Na základe spracovaných výsledkov sme vymedzili viacero návrhov a odporúčaní pre budúci rozvoj cestovného ruchu v meste Piešťany.

Prvým návrhom pre využitie potenciálu cestovného ruchu v meste do budúca je *tvorba jednotnej značky destinácie*. Kúpeľné mesto má pomerne kvalitný obsahový marketing. Problémom je jeho nízka miera zjednotenia v rámci tvorby marketingového obsahu pod jednou značkou. V súčasnosti združuje väčšinu kúpeľných hotelov v meste medzinárodná spoločnosť Ensana Health Spa. Cieľom spoločnosti je prezentácia jej kúpeľných destinácií pod jednotnou značkou. Symbolom kúpeľných hotelov tejto spoločnosti je logo znázorňujúce povrch vody po dopade kvapky. Piešťany sa touto prezentáciou stávajú združením mnohých medzinárodných kúpeľných miest. Pre viditeľnejšie vnímanie destinácie navrhujeme používať jednotnú značku v rámci celého produktu CR mesta, ktorá by bola zapamätateľným symbolom. Odporúčame využívanie už existujúceho návrhu sochy Barlolámača, ktorá je zobrazená pri vstupe na Kolonádový most. Socha bronzového muža symbolizuje silu uzdravenia piešťanských kúpeľov. Navrhovaná jednotná značka je známa vďaka jej vyobrazeniu v erbe mesta. Tento symbol môže byť tou správnou identitou, v rámci ktorej by bol realizovaný celý marketing destinácie.

Ďalším návrhom je *zlepšenie podmienok a podnikateľského prostredia pre malé a stredné podniky v oblasti cestovného ruchu*. Podpora by mala byť nadobudnutá najmä od samotného mesta prostredníctvom skvalitňovania služieb poskytnutých mestom, zvýšenia informovanosti, zváženia výšky daňového zaťaženia v prospech mestského rozpočtu či zlepšenia miestnej infraštruktúry. Pre miestnych podnikateľov je najzávažnejším problémom výška nájmu priestorov pre podnikanie, ktorá je v komparácii s inými mestami v kúpeľnom meste výrazne vyššia. Odporúčame prístupnenie a následne využívanie disponibilných plôch pre účely malých a stredných podnikov. Rovnako navrhujeme bližšiu spoluprácu a komunikáciu mesta so subjektmi pôsobiacimi v cestovnom ruchu pre lepšiu identifikáciu bariér v podnikaní a participáciu pri ich riešení. Táto forma podpory môže

výrazne ovplyvniť tvorbu nových pracovných príležitostí s potenciálom rozvoja miestneho turizmu. Taktiež odporúčame *podporu zakladania nových podnikov*, napríklad prostredníctvom podnikateľských inkubátorov a podobne.

Ďalej navrhujeme *uľahčenie dostupnosti bývania pre rodiny a mladých ľudí* a rovnako *zvýšenie kapacít nájomných bytov*, ktorých je v meste nedostatok. Aj tento faktor má v konečnom dôsledku následok vyst'ahovania obyvateľstva a odliv kvalifikovaných pracovných síl. Nakoľko sú v kúpeľnom meste zvýšené dane, poplatky a nájom, pre mnohých je prijateľnejší presun do obce s nižšími nákladmi na existenciu a kvalitu života.

Miestnym zamestnávateľom odporúčame *zlepšenie imidžu pracovných miest pre obyvateľov mesta*. V mnohých zariadeniach cestovného ruchu v meste pracujú ľudia z iných častí Slovenska alebo zo zahraničia. Naopak, veľký počet obyvateľov Piešťan cestuje každodenne za prácou do okolitých miest. Toto je dôsledkom skutočnosti, že mesto absentuje od prítomnosti väčšieho priemyselného podniku. Navrhujeme sprijemnenie a zlepšenie imidžu pracovných miest v oblasti cestovného ruchu pre obyvateľov Piešťan. Mesto by tak nadobudlo väčší rozmer efektívnosti spoločnej tvorby produktu cestovného ruchu, na ktorom by sa podieľalo čoraz viac miestnych obyvateľov. Týmto spôsobom sa zvýši miestna spolupráca a participácia občanov na tvorbe cestovného ruchu.

Na území mesta Piešťany a v jeho centre je v súčasnosti množstvo nevyužívaných chátrajúcich objektov. Časť týchto stavieb či pozemkov je v majetku mesta a časť v súkromnom vlastníctve. Príkladom je hotel Slovan, ktorý sa nachádza pri vstupe do mestského parku. Hotel je už desaťročia opustenou a chátrajúcou pamiatkovo chránenou budovou. Neudržiavanou národnou kultúrnou pamiatkou je aj hotel Lipa, ktorý je taktiež v súkromnom vlastníctve. Hotel sa nachádza priamo na pešej zóne mesta. V majetku mesta je neudržiavaný objekt letného amfiteátru v mestskom parku, v zóne chráneného pamiatkového územia. Mesto stavbu doposiaľ nezrenovovalo z dôvodu absencie finančných prostriedkov na obnovu objektu a nie je možné ju využívať ako kultúrno-spoločenský objekt. V meste je schátraných budov, pamiatok či pozemkov omnoho viac. Naším odporúčaním je *prijat' opatrenia na rekonštrukciu schátraných objektov* vo vlastníctve mesta. Navrhujeme mestu spracovať analýzu možností revitalizácie jednotlivých schátraných objektov a vyhradiť finančné prostriedky na ich realizáciu. Taktiež mestu odporúčame podať žiadosť o dotáciu na rekonštrukciu kultúrnych pamiatok. V prípade objektov v súkromnom vlastníctve navrhujeme zvolanie schôdze s jednotlivými subjektmi a následné rokovanie o budúcom stave objektov a ich rekonštrukcii.

Kultúrnou pamiatkou v meste je aj termálne kúpalisko Eva, ktoré je situované na Kúpeľnom ostrove. Jediné verejné mestské kúpalisko disponuje plaveckým bazénom, bazénom pre deti a sedacím bazénom. Kúpalisko je prevádzkované už viac ako 80 rokov a k miernej rekonštrukcii sa pristúpilo až v posledných rokoch jeho existencie. Vlastníkom sú Slovenské liečebné kúpele Piešťany, a.s.. O chod prevádzky sa stará nájomca, ktorým je klub miestnych vodnopólistov. Vodnopólisti prevádzkujú kúpalisko aj vďaka finančnej podpore mesta. Počas niekoľkoročného chodu kúpaliska musela byť uzatvorená krytá časť s plaveckým bazénom pre jeho kritický stav. Revitalizácia bola vykonaná len pre vonkajšie bazény. Naším návrhom je *obnova a revitalizácia vnútorného bazénu, modernizácia vnútorných častí kúpaliska Eva, ako aj výstavba vodného sveta vo vonkajšej časti areálu*. Jedným z hlavných dôvodov nášho návrhu modernizácie kúpaliska Eva je skutočnosť, že cestovný ruch je nosným pilierom miestnej ekonomiky. Z tohto dôvodu by nemalo mesto a subjekty podnikajúce v lokálnom turizme podceňovať jeho rozvoj.

Primárne zameranie mesta na jednu formu turizmu môže do budúcnosti priniesť obmedzenia vo vývoji odvetvia cestovného ruchu. Dominantná väčšina ubytovaných prichádza z dôvodu kúpeľného a liečebného cestovného ruchu. Navrhujeme *rozšíriť ponuku cestovného ruchu aj pre iné segmenty účastníkov cestovného ruchu*. Svojou pomerne vysokou kapacitou ubytovacích zariadení môže mesto do budúcnosti rozvíjať *realizáciu uceleného produktu cestovného ruchu pre kongresový turizmus*. Mesto týmto priláka návštevníkov, ktorí tu strávia niekoľko dní, čo bude v konečnom dôsledku priaznivo pôsobiť na zvýšenie príjmov z miestneho turizmu. Program produktového balíčka pre firmy by zahŕňal nielen využitie kúpeľnej starostlivosti, ale taktiež návštevu kultúrnych pamiatok a múzeí, návštevu organizovaných podujatí konajúcich sa v danom čase či vyhladkovú plavbu loďou po rieke Váh. Súčasťou balíčka by boli aj športové aktivity, ktoré majú v meste osobitný potenciál. Odporúčame návštevu golfového ihriska nachádzajúceho sa na Kúpeľnom ostrove, využitie miestnych cyklotrás, pre ktoré je možnosť zapožičania bicyklov priamo od OOCR Rezort Piešťany či návštevu tenisových a volejbalových kurtov. V neposlednom rade navrhujeme v rámci programu zahrnúť návštevu areálu vodných športov v rekreačnej oblasti vodnej nádrže Sĺňava.

Rovnako odporúčame *zveľaďovanie športovo-turistického cestovného ruchu* hlavne počas leta. Dôvodom sú spomínané vhodné podmienky pre aktívnu účasť na tejto forme cestovného ruchu (vodné športy, pešia turistika, cykloturistika, jazda na koni, loptové športy) a taktiež priaznivé klimatické podmienky.

Záver

V bakalárskej práci sme sa zaoberali významom a vplyvmi existencie cestovného ruchu vo vybranej lokalite. Účelom praktickej časti práce bolo zobrazenie významnosti turizmu v meste Piešťany prostredníctvom dostupných štatistických údajov a vybraných kvantifikovateľných ukazovateľov. Na základe zachytenia výsledkov stanovených výskumných otázok môžeme zhodnotiť, že sa nám podarilo dosiahnuť hlavný cieľ práce a súčasne naplniť i jednotlivé parciálne ciele. Zároveň chceme poukázať na absenciu vybraných štatistických údajov, ktoré by bližšie špecifikovali významnosť a vplyv turizmu na danú destináciu. Dôvodom tejto skutočnosti je obmedzená verejná dostupnosť štatistických údajov odvetvia cestovného ruchu pre menšie územné celky (okres, obec).

Piešťany sú medzinárodne najznámejšie kúpeľné mesto Slovenska. Mesto je obľúbenou destináciou pre zahraničných návštevníkov z Českej republiky, Nemecka, Izraela či z ostatných ázijských štátov. Prítomnosťou prírodných liečivých zdrojov (termálna minerálna voda a liečivé sírne bahno) a poskytovaním kvalitných služieb širokého rozsahu kúpeľnej starostlivosti, disponuje mesto konkurenčnou výhodou nielen pre kúpeľné miesta na Slovensku, ale i v zahraničí. Mesto je pre návštevníkov atraktívne aj vďaka pestrej ponuke kultúrnych a spoločenských podujatí, častokrát medzinárodného významu, ktoré sa v Piešťanoch konajú na pravidelnej báze. Faktorom medzinárodnej konkurencieschopnosti je rozhodne cenová dostupnosť ponúkaných služieb v rámci cestovného ruchu.

Kúpeľné mesto patrí pod Oblastnú organizáciu cestovného ruchu Rezort Piešťany, ktorej úlohou je propagácia a organizačné zabezpečenie miestneho cestovného ruchu. Hlavným cieľom Rezortu je tvorba podmienok pre budovanie jednotnej a silnej ponukovej destinácie, vzniknutej spojením miest, obcí, lokálne pôsobiacich subjektov poskytujúcich služby cestovného ruchu a subjektov iných odvetví.

Z územného hľadiska, v rámci vyššieho územného celku, je ukazovateľom dôležitosti turizmu v meste Piešťany komparácia výšky dane za ubytovanie v okresných mestách Trnavského samosprávneho kraja. Príkladom je rok 2020, v ktorom sme postrehli až o 380 242 € vyšší výnos z dane za ubytovanie v Piešťanoch ako v krajskom meste. Výkonnosť cestovného ruchu v Piešťanoch je zachytená aj prostredníctvom návštevnosti danej lokality. Zistili sme, že okres Piešťany tvoril v roku 2021 48,98 % podiel z celkového počtu prenocovaní a 35,8 % podiel z celkovej návštevnosti Trnavského samosprávneho

kraja. Ďalej cestovný ruch v meste vytvára mnoho pracovných príležitostí, vďaka čomu je v okrese nízka miera nezamestnanosti. Problémom mesta je štruktúra zamestnanosti. Vysoká zamestnanosť v terciárnom sektore a absencia väčšej priemyselnej firmy vedú k skutočnosti, že obyvatelia Piešťan sú nútení dochádzať za prácou do okolitých miest. Tento jav je v konečnom dôsledku reflexiou úbytku miestneho obyvateľstva.

Prostredníctvom výpočtu Isardovho lokalizačného koeficientu a koeficientu rozvoja cestovného ruchu sme determinovali vplyv odvetvia v regióne Piešťany. Hodnotou prvého ukazovateľa (1,92) sme zaznamenali výraznejšie zastúpenie cestovného ruchu v regióne Piešťany ako v rámci celonárodnej úrovne. Hodnotou koeficientu rozvoja cestovného ruchu (3,19), ako druhým ukazovateľom, sme zistili väčší význam odvetvia pre tvorbu zamestnanosti v regióne ako v rámci celého Slovenska.

V kontexte odporúčaní pre budúci rozvoj miestneho cestovného ruchu, sme venovali pozornosť tvorbe jednotnej značky destinácie, ktorá je kľúčovým aspektom pozitívneho vývoja odvetvia v meste. Naše odporúčania boli venované i návrhu pre rozšírenie ponuky cestovného ruchu aj pre iné segmenty účastníkov, ako sú kúpeľní klienti. Kúpeľný cestovný ruch je síce podstatným prvkom miestnej ekonomiky, avšak pre budúcnosť destinácie je rovnako dôležitá podpora iných foriem cestovného ruchu. Zvelaďovaním športového či kultúrneho turizmu, pre ktoré má mesto výborné predpoklady, budú Piešťany aj v budúcnosti pripravené konkurovať úspešným zahraničným kúpeľným destináciám.

Zoznam použitej literatúry

1. BUHALIS, Dimitrios. *Tourism Management and Marketing in Transformation: Preface* [online]. In BUHALIS, Dimitrios. *Encyclopedia of Tourism Management and Marketing*. Edward Elgar Publishing (forthcoming). 2022. [cit. 2022-02-08]. Dostupné na: <https://www.academia.edu/44983865>
2. ENSANA. *Termálne kúpele Piešťany, Slovensko* [online]. 2022. [cit. 2022-01-15]. Dostupné na: <https://www.ensanahotels.com/sk/liecebne-kupelne-hotely/destinacie/slovensko/piestany>
3. FINSTAT. *Slovenské liečebné kúpele Piešťany, a.s.* [online]. 2021. [cit. 2022-01-20]. Dostupné na: <https://www.finstat.sk/34144790>
4. GAJDOŠÍK, Tomáš – ŠEBOVÁ, Ľubica. *Manažment cieľových miest cestovného ruchu*. Banská Bystrica: Belianum, 2020. 177 s. ISBN 978-80-557-1710-4.
5. GÁLL, Jozef – STREŽO, Marek – ÖZOĞLU, Martina. *Vybrané štatistické metódy v cestovnom ruchu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. 93 s. ISBN 978-80-7676-129-2.
6. GJERALD, Olga. *Sociocultural Impacts of Tourism: A Case Study from Norway*. In *Journal of Tourism and Cultural Change* [online]. Alta, Norway: Finnmark University College. 2008. č. 3, s. 36-58. [cit. 2022-01-03]. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14766820508669095>
7. GÚČIK, Marian. *Cestovný ruch v ekonomike a spoločnosti*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2020. 456 s. ISBN 978-8-057-10273-1.
8. KASARDA, Martin. *KÚPELE. Slovensko, krajina živej vody*. Bratislava: Vydavateľstvo DAJAMA. 2020. 160 s. ISBN 978-80-8136-115-9.
9. KEREKEŠ, Juraj. *Kúpeľníctvo a jeho význam v turizme*. Bratislava: Weltprint, 2018. 285 s. ISBN 978-80-973035-1-8.
10. KMECO, Ľubomír. *Regionalizácia a stratégia cestovného ruchu na Slovensku*. In *Acta Universitatis Carolinae Iuridica: hlavný časopis Právnickej fakulty Univerzity Karlovy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2016, roč. 62, č. 3, s. 157-168. ISSN: 0323-0619.

11. KÚPELE PIEŠŤANY. *História mesta Piešťany* [online]. 2021. [cit. 2021-11-28]. Dostupné na: <https://kupele.piestany-spa.info/historia-mesta/>
12. MARIOT, Peter. *Príspevok k typizácii stredísk cestovného ruchu*. In *Geografický časopis* [online]. Bratislava: Geografický ústav Slovenskej akadémie vied, 2001. r. 53, č. 4, s. 307 – 319 [cit. 2021-11-28]. ISSN 2453-8787. Dostupné na: <https://www.sav.sk/journals/uploads/05131155Mariot.pdf>
13. MATLOVIČOVÁ, Kvetoslava – MATLOVIČ, René. *Destinačný marketing pre geografov* [online]. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2017. 275 s. [cit. 2022-01-27]. ISBN 978-80-555-1892-3. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/322330953_DESTINACNY_MARKETING_PRE_GEOGRAFOV
14. MESTO PIEŠŤANY. *Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Piešťany na roky 2015 – 2025* [online]. 2015. [cit. 2021-12-01]. Dostupné na: <https://www.piestany.sk/mesto/socialny-sprievodca/program-hospodarskeho-a-socialneho-rozvoja/>
15. MESTO PIEŠŤANY. *Štatistické údaje* [online]. 2022. [cit. 2022-01-11]. Dostupné na: <https://www.piestany.sk/mesto/o-meste-1/statisticke-udaje/>
16. MESTSKÁ KNIŽNICA PIEŠŤANY. *Piešťanské informačné centrum* [online]. 2022. [cit. 2022-01-18]. Dostupné na: <https://www.kniznica.sk/o-kniznici/kniznica-bez-barier/piestanske-informacne-centrum/>
17. MICHÁLKOVÁ, Anna a kol., *Regionálny cestovný ruch: Praktikum*. Bratislava: Ekonóm, 2013. 108 s. ISBN 978-80-225-3604-2.
18. MINISTERSTVO DOPRAVY A VÝSTAVBY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Analýzy zdrojových trhov* [online]. 2017. [cit. 2022-04-02]. Dostupné na: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/cestovny-ruch-7/statistika/analyzy-zdrojovych-trhov>
19. MINISTERSTVO DOPRAVY A VÝSTAVBY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Regióny cestovného ruchu (obrázok)* [online]. 2021. [cit. 2021-10-23]. Dostupné na: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/cestovny-ruch-7/legislativa-a-koncepcne-dokumenty/koncepcne-dokumenty/regionalizacia-cestovneho-ruchu-v-sr/prilohy-mapy/regiony-cestovneho-ruchu>

20. MINISTERSTVO DOPRAVY A VÝSTAVBY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Register organizácií cestovného ruchu* [online]. 2022. [cit. 2022-01-27]. Dostupné na: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/cestovny-ruch-7/register-organizacii-cestovneho-ruchu>
21. MINISTERSTVO DOPRAVY A VÝSTAVBY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Ubytovacia štatistika CR na Slovensku za rok 2020* [online]. 2021. [cit. 2022-03-11]. Dostupné na: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/cestovny-ruch-7/statistika/ubytovacia-statistika/rok-2020>
22. NOVACKÁ, Ľudmila a kol., *Cestovný ruch, technika služieb, delegát a sprievodca*. Bratislava: Ekonóm, 2014. 476 s. ISBN 978-8-022-53948-7.
23. NOVACKÁ, Ľudmila a kol., *Destinatour 2013: destinačný manažment cestovného ruchu: metodická príručka destinačného manažmentu pre potreby Bratislavského kraja*. Bratislava: Ekonóm, 2013. 189 s. ISBN 978-80-225-3752-0.
24. OGILVIE, Frederick Wolff. *The tourist movement: an economic study*. In *The Economic Journal* [online]. London: P. S. King & son, 1934. roč. 44, č. 175, s. 475-477. [cit. 2022-01-20]. Dostupné na: <https://catalogue.nla.gov.au/Record/2368064>
25. ORSÁGOVÁ, Katarína. *Regióny cestovného ruchu na Slovensku*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Belianum, 2020. 110 s. ISBN 978-80-557-1720-3.
26. PACHINGEROVÁ, Mária – MICHÁLKOVÁ, Anna – KUBIČKOVÁ, Viera. *Ekonomika cestovného ruchu*. Bratislava: Ekonóm, 2013. 225 s. ISBN 978-80-225-3768-1.
27. PIEŠŤANSKÉ INFORMAČNÉ CENTRUM. *Kultúra a zábava* [online]. 2022. [cit. 2022-01-12]. Dostupné na: https://www.pic-piestany.sk/volny-cas/kultura-a-zabava/?L=tilet_x_kioscosmotron_pi1%5Bdetail%5D
28. PIEŠŤANSKÉ INFORMAČNÉ CENTRUM. *Významné podujatia* [online]. 2022. [cit. 2022-01-14]. Dostupné na: <https://www.pic-piestany.sk/podujatia/vyznamne-podujatia/?L=%272>
29. PIZAM, Abraham – MILMAN, Ady. *The Social Impacts of Tourism - Tourism Recreation Research*. 11:1, 1986. s. 29-33. [cit. 2021-11-20]. DOI: 10.1080/02508281.1986.11014414. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02508281.1986.11014414>

30. REGISTER ÚČTOVNÝCH ZÁVIEROK. *Slovenské liečebné kúpele Piešťany, a.s.* [online]. 2021. [cit. 2022-01-20]. Dostupné na: <https://www.registeruz.sk/cruz-public/domain/accountingentity/show/415095>
31. RYGLOVÁ, Kateřina - BURIAN, Michal – VAJČNEROVÁ, Ida. *Cestovní ruch – podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. Praha: Grada, 2011. 213 s. ISBN 978-8-024-74039-3.
32. SLOBODA, Dušan. *Slovensko a regionálne rozdiely. Teórie, regióny, indikátory, metódy* [online]. Bratislava: Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika, 2006. 49 s. [cit. 2021-10-21]. Dostupné na: https://spu.fem.uniag.sk/cvicenia/ksv/moravcikova/Sociologia%20vidieka%20a%20plh/Doplňkove%20materialy%20pre%20samostudium/Regionalny%20rozvoj/Slovensko_a_regionalne_rozdiely.pdf
33. SLOVENSKO – ÚSTREDNÝ PORTÁL VEREJNEJ SPRÁVY. *Piešťany* [online]. 2021. [cit. 2021-12-01]. Dostupné na: https://www.slovensko.sk/sk/lokality/_33d271ef-3193-4ba1-91bd-c7b5a9413c38
34. SLOVENSKÝ CESTOVATEL. *Výlety v okolí mesta Piešťany* [online]. 2021. [cit. 2021-12-04]. Dostupné na: <https://slovenskycestovatel.sk/city/piestany>
35. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Verejná databáza DATAcube* [online]. 2022. Dostupné na: http://datacube.statistics.sk/#!/lang/sk/?utm_source=susr_portalHP&utm_medium=page_DATAcube&utm_campaign=DATAcube_portalHP
36. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Verejná databáza STATdat* [online]. 2022. Dostupné na: http://statdat.statistics.sk/cognosext/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=xts.run&m=portal/cc.xts&gohome=
37. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Vývoj cestovného ruchu v ubytovacích zariadeniach SR v decembri 2021* [online]. 2022. [cit. 2022-03-02]. Dostupné na: <https://slovak.statistics.sk/>
38. ŠVEDOVÁ, Milena - VARGOVÁ, Tünde Dzurov. *Mladá veda: Krajské organizácie cestovného ruchu (KOCR), ich význam a perspektívy* [online]. Prešov: Universum, Jún 2021. roč. 9, č. 2, s. 84-103 [cit. 2021-11-29]. ISSN 1339-3189.

- Dostupné na: <https://www.proquest.com/scholarly-journals/krajské-organizácie-cestovného-ruchu-kocr-ich/docview/2545658941/se-2?accountid=49351>
39. TOURISM SATELLITE ACCOUNT. *Recommended Methodological Framework* [online]. 2008. [cit. 2021-11-15]. Dostupné na: <https://unstats.un.org/unsd/statcom/doc08/BG-TSA.pdf>
 40. UNWTO. *Glossary of tourism terms* [online]. 2013. [cit. 2021-12-10]. Dostupné na: <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>
 41. UNWTO. *International Recommendations for Tourism Statistics* [online]. 2008. [cit. 2022-02-08]. Dostupné na: https://unstats.un.org/unsd/publication/Seriesm/SeriesM_83rev1e.pdf#page=24
 42. *Všeobecne záväzné nariadenie č. 151/2015 o dani za ubytovanie a dani za jadrové zariadenie* [online]. 2015. [cit. 2022-01-22]. Dostupné na: https://www.hlohovec.sk/download_file_f.php?id=655378
 43. *Všeobecne záväzné nariadenie mesta Piešťany o miestnych daniach č. 12/2012 v znení Všeobecne záväzného nariadenia č. 7/2018* [online]. 2018. [cit. 2022-01-22]. Dostupné na: <https://www.piestany.sk/mesto/samosprava/mestska-legislativa/vseobecne-zavazne-nariadenia/dane-a-poplatky/>
 44. *Všeobecne záväzné nariadenie mesta Senica č. 53 o miestnych daniach* [online]. 2019. [cit. 2022-01-22]. Dostupné na: <https://senica.sk/clanok/vzn-c-53-o-miestnych-daniach>
 45. *Všeobecne záväzné nariadenie mesta Skalica č. 6/2012 o dani za ubytovanie na základe zmeny č. 1/2019* [online]. 2019. [cit. 2022-01-22]. Dostupné na: <https://www.skalica.sk/oznamy/dan-za-ubytovanie-126sk.html>
 46. *Všeobecne záväzné nariadenie mesta Trnava č. 517 o dani za ubytovanie* [online]. 2019. [cit. 2022-01-22]. Dostupné na: <https://www.trnava.sk/sk/vseobecne-zavazne-nariadenie/517>
 47. *Všeobecne záväzné nariadenie mesta Dunajská Streda č. 15/2018 zo dňa 11. decembra 2018, ktorým sa mení a dopĺňa Všeobecne záväzné nariadenie mesta Dunajská Streda č. 15/2009 zo dňa 24. novembra 2009 o dani za ubytovanie na území mesta Dunajská Streda* [online]. 2018. [cit. 2022-01-22]. Dostupné na: <https://dunstreda.sk/vseobecne-zavazne-nariadenia-2018>

48. *Všeobecne záväzné nariadenie mesta Galanta č. 14/2016 o podmienkach určovania a vyberania ostatných miestnych daní v znení Všeobecne záväzného nariadenia mesta Galanta č. 23/2017 a Všeobecne záväzného nariadenia mesta Galanta č. 7/2020* [online]. 2020. [cit. 2022-01-22]. Dostupné na: <https://www.galanta.sk/samospr%C3%A1va/vzn/vzn-c142016miestne-daneuplnenie-1620.html?kshowback=>
49. Vyhláška ŠÚ SR č. 438/2004 Z. z., ktorou sa vydáva klasifikácia štatistických územných jednotiek
50. VYSTOUPIL, Jiří – ŠAUER, Martin. *Základy cestovního ruchu*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2006. 163 s. ISBN 80-210-4205-2.
51. WALL, Geoffrey - MATHIESON, Alister. *Tourism: change, impacts, and opportunities* [online]. Harlow: Pearson Education, 2006. 412 s. [cit. 2021-11-25]. ISBN 978-0-130-99400-4. Dostupné na: https://books.google.sk/books?id=jisvN9N9aesC&printsec=frontcover&hl=sk&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
52. WTTC. (2019). *Methodology WTTC – TRAVEL & TOURISM ECONOMIC IMPACT RESEARCH*. In GÁLL, Jozef – STREŽO, Marek – ÖZOĞLU, Martina. *Vybrané štatistické metódy v cestovnom ruchu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. 93 s. ISBN 978-80-7676-129-2.
53. WTTC. *Economic Impact Reports* [online]. 2021. [cit. 2022-02-11]. Dostupné na: <https://wttc.org/Research/Economic-Impact>
54. Zákon NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov.
55. Zákon NR SR č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady v znení neskorších predpisov.
56. Zákon NR SR č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu v znení neskorších predpisov.
57. *Záverečná hodnotiaci správa programového rozpočtu mesta Hlohovec za rok 2020* [online]. 2021. [cit. 2022-01-23]. Dostupné na: https://www.hlohovec.sk/download_file_f.php?id=1533808

58. *Závěrečné účty mesta Piešťany za roky 2016 – 2020* [online]. 2017 - 2021. [cit. 2022-01-21]. Dostupné na: <https://www.piestany.sk/transparentne/rozpocet-mesta/zaverecny-ucet/>
59. *Závěrečný účet mesta Dunajská Streda za rok 2020* [online]. 2021. [cit. 2022-01-23]. Dostupné na: <https://dunstreda.sk/zaverecny-ucet-2020>
60. *Závěrečný účet mesta Galanta za rok 2020* [online]. 2021. [cit. 2022-01-23]. Dostupné na: <https://www.galanta.sk/mesto/hospodarenie-mesta/zaverecne-ucty-mesta-archiv/financne-hospodarenie-mesta-rok-2020-2654sk.html>
61. *Závěrečný účet mesta Senica za rok 2020* [online]. 2021. [cit. 2022-01-23]. Dostupné na: <https://senica.sk/clanok/zaverecny-ucet-mesta>
62. *Závěrečný účet mesta Skalica za rok 2020* [online]. 2021. [cit. 2022-01-23]. Dostupné na: https://www.skalica.sk/?hľadaj=z%C3%A1vere%C4%8Dn%C3%BD+%C3%BA%C4%8Det&search-words-type=allWords&kde_hledat=vsude&sortby=created&cas=all&doba=1&casod=&casdo=&lang=sk
63. *Závěrečný účet mesta Trnava za rok 2020* [online]. 2021. [cit. 2022-01-23]. Dostupné na: <https://www.trnava.sk/sk/clanok/zaverecny-ucet-mesta>
64. ZELENKA, Josef – PÁSKOVÁ, Martina. *Cestovní ruch: Výkladový slovník*. 2. vyd. Praha: Linde, 2012. 768 s. ISBN 978-8-072-01880-2.